

Institutionen för kultur och kommunikation
Dramakommunikation
C -uppsats 15 hp
Vt. 2009

Dynamisk pedagogik i relation till lärarutbildningen idag

- En teoriprovande studie där lärarrollen prövas inom den dynamiska pedagogiken ur ett dramapedagogiskt perspektiv

Författare: Elin Berglund

Examinator: Björn Alm

Handledare: Martin Hellström

Estetiska avdelningen
Institutionen för kultur och kommunikation
Linköpings universitet
581 83 LINKÖPING

Datum
01-06-09

Språk

Svenska

Rapport typ

C- uppsats

ISBN

ISRN LiU-IKK/XXX-G--09/00X—SE

Serietitel och serienummer

ISSN

URL för elektronisk version

Titel

Dynamisk pedagogik i relation till lärarutbildningen idag: en teoriprovande studie där lärarrollen prövas inom den dynamiska pedagogiken ur ett dramapedagogiskt perspektiv. *Dynamic Pedagogy in relation to the teacher- training- program today in Sweden: on the basis of a dramapedagogical perspective.*

Författare

Elin Berglund

Sammanfattning

Begreppet dynamisk pedagogik myntades på 1970-talet av efter att ha uppkommit inom Kordainstitutet vilket var en utbildningsorganisation som växte fram ur barnteaterrörelsen Vår Teater vars verksamhet finns sedan 1940-talet. Dynamisk pedagogik syftar, liksom övrig Kordapedagogik, till att utbilda ledare inom olika verksamheter genom självinsikt. Sedan pedagogikens och Kordainstitutets grundare Dan Lipschütz gått bort lever den dynamiska pedagogiken kvar dels inom lärarutbildningen på Stockholms universitet. Enkätstudier, observationer, intervjuer, utbildningsmaterial och annan litteratur har varit utgångspunkten för att ta reda på hur en kurs i dynamisk pedagogik inom lärarutbildningen utformats i relation till dess rötter. Studiens resultat visar att dess dynamiska förhållningssätt lever kvar och är värt att bära med sig ut i arbetslivet som lärare. Att förhållningssättet bevarats beror på att de kursansvariga inom lärarprogrammet tagit del av Dan Lipschütz personliga sätt att vara under sina egna Kordautbildningar. Förhållningssättet är ett förstående och tillmötesgående sätt att förmedla vikten av att utvärdera sin ledarroll och det egna jaget genom gestaltande. Metod och form har historiskt kommit att placeras inom det personlighetsutvecklande perspektivet inom dramapedagogiken. Dynamisk pedagogik har liksom den svenska skolan sedan decentraliseringen färgats av demokratiska värderingar.

Innehållsförteckning

INLEDNING	5
PROBLEMFÖRMULERING	6
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
FRÅGESTÄLLNINGAR	7
DISPOSITION	7
BAKGRUND	8
DESIGN OCH DATAINSAMLING	10
OBJEKTIVITET OCH ETIK	11
DRAMAPEDAGOGISKT PERSPEKTIV	12
TEATERN	12
DRAMAPEDAGOGIK	13
PUBLIKFRÅGAN	14
SAMMANFATTNING.....	15
DYNAMISK PEDAGOGIK	16
DEN DYNAMISKA PEDAGOGIKENS FÖDELSE	16
PEDAGOGIKEN OCH METODIKEN	17
LEDAREN	18
KORDAPEDAGOGIKENS DELMÅL	19
<i>Kordaprofilen (21 st.)</i>	20
<i>Närmare förklaring av vissa punkter</i>	20
SAMMANFATTNING.....	21
DEN DYNAMISKA PEDAGOGIKEN INOM LÄRARUTBILDNINGEN	22
PEDAGOGISKA METODER	22
DYNAMISKA PEDAGOGIKENS INTÅG I LÄRARUTBILDNINGEN.....	23
EVA BORSEMAN	24
SAMMANFATTNING.....	24
LÄRARKURS GENOM DYNAMISK PEDAGOGIK	26
KURSAKTA	26
KURSENS INNEHÅLL	27
MER OM DE OLIKA TILLFÄLLENA	28
RESULTAT ENKÄTUNDERSÖKNING	29
ANALYS: VILKEN LÄRARPROFIL SÖKER SIG TILL DYNAMISK PEDAGOGIK I DAG?.....	33

RESULTAT OBSERVATIONER	35
ANALYS: HUR STARK ÄR KOPPLINGEN MELLAN DYNAMISK PEDAGOGIK SOM DEN SÅG UT DÅ JÄMFÖRT MED NU?	40
ANALYS: HUR FÖRENLIG ÄR METODEN ELLER FÖRHÅLLNINGSSÄTTET MED LÄRARYRKET I EN MÅLRELATERAD SKOLA?	42
SLUTLIG ANALYS	44
SLUTSATS	46
REFERENSLITTERATUR	47
LITTERATUR	47
AVHANDLINGAR OCH UPPSATSER	47
BROSCHYRER OCH TIDSSKRIFTER	48
FÖRELÄSNING	48
MYNDIGHETER /PUBLIKATIONER	48
WEBBPLATSER	48
APPENDIX 1: MER OM DE OLIKA METODERNA	49
LITTERATURSTUDIER	49
OBSERVATIONSMALL	50
INTERVJUER	51
<i>Intervju Gunnel Johannesson 230409</i>	51
<i>Intervju med Eva Borseman 110509</i>	53

Inledning

I dagens Sverige återfinns begreppet dynamisk pedagogik inom kurser på lärarutbildningen i Stockholm till skillnad från övriga högskolor och universitet där benämningen lyser med sin frånvaro. Dynamisk pedagogik är sedan tidigare förknippat med konstformen drama men kom att avgränsas i och med insikten om arbetsprocessens betydelse under 1970-talet (Braanaas, 1985, s. 91). Uppspelet inför publik som enligt Mia Marie F. Sternudd¹ skulle kunna betraktas som det konstnärliga uttrycket är därmed inte målet, utan istället grupprocessen i sig (Sternudd, 2000, s. 50). Inom den dynamiska pedagogiken återfinns också psykologiska metoder genom grupparbete (Braanaas, 1985, s. 92). Lipschütz (1971, s. 28) anser att dynamisk pedagogik är en blandning av upplevelsepedagogik, aktiveringspedagogik, barnteater, teaterpedagogik, gruppterapi, psykoanalys och personlighetspsykologi. Vidare har den humanistiska människosynen² inom filosofin i stort kommit att färga den dynamiska pedagogikens utveckling under påverkan av andra världskriget och reformpedagogiken. På 1960-talet kom denna syn att etableras och relaterar till maktförtryck och den lilla människans makt att förändra. (Pusztai, 2000, s. 31-33). Andra paralleller som bör behandlas i anknytning till dynamisk pedagogik är dess utövare: filosofen, dramapedagogen, teaterkonsulenten, läraren, specialläraren och författaren är några exempel på de arenor Dan Lipschütz (1926-2002) varit verksam genom åren. Då Dan Lipschütz ansågs olämplig att arbeta med barnteater eftersom föreställningen ansågs mindre viktig under sin tid som teaterkonsulent på Vår teater grundade han Kordainstitutet som bland annat kom att utbilda lärare. Kordapedagogikens profil kan sammanfattas i tre pedagogiska förhållningssätt nämligen; det samspelade förhållningssättet, det skapande förhållningssättet och det självpedagogiska förhållningssättet (Borseman, 2007, s. 19-20).

¹ Se Litteraturstudier s. 49 i Appendix 1: Mer om de olika metoderna.

² Den humanistiska människosynen innebär att människan är ett subjekt som har frihet och ansvar gällande sitt handlande i olika situationer. (Braanaas, 1985 s. 86).

Problemformulering

Vad har hänt och vad händer med den dynamiska pedagogikens kärna då den blivit en del av lärarprogrammet med tillhörande mål?

Syfte och frågeställningar

Dramaläraren Eva Borseman verksam inom lärarutbildningen i Stockholm utgick från ett hermeneutiskt perspektiv i sitt sökande efter den dynamiska pedagogikens ursprung och utveckling kopplat till Dan Lipschütz i sin magisteruppsats publicerad år 2000 (Stockholms universitet). Det låg i hennes intresse att de lärarstudenter hon undervisar i dynamisk pedagogik ska ta del av hennes uppsats för att tillgodogöra sig förkunskap i ämnet. Jag vill lyfta fram lärarperspektivet ytterligare. Mitt syfte med denna undersökning är att få en klarare bild i hur en lärare kan använda sig av dynamisk pedagogik inom styrdokumentens ramar och vad målen med den dynamiska pedagogiken inom lärarutbildningen är. Detta enligt Eva Borseman, som är ansvarig för ämnet på Stockholms universitet idag. Hon uppgav i sin uppsats (2000, s. 90) att den dynamiska pedagogikens etablerande inom undervisning har kommit att omforma dess syfte vilket jag kommer att utreda närmre. Fokus för mitt forskande arbete utgår från kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” inom lärarprogrammet på Stockholms universitet. Vidare vill jag också undersöka vilken relation lärarstudenterna har till ämnet dynamisk pedagogik i allmänhet, varför de söker sig till kursen och hur förväntar de sig använda sig av innehållet i framtiden i sin yrkesverksamma roll?

Frågeställningar

- Vilken lärarprofil söker sig till dynamisk pedagogik i dag?
- Hur förenlig är metoden eller förhållningssättet med läraryrket i en målrelaterad skola?
- Hur stark är kopplingen mellan den av Lipschütz myntade dynamiska pedagogiken jämfört med hur den kommer i uttryck inom ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik”?

Disposition

Eftersom den dynamiska pedagogiken har anknytning till ämnet drama och dramapedagogik vill jag först och främst förtydliga denna koppling. Jag presenterar sedan den dynamiska pedagogikens uppkomst tillbaka i tiden med hjälp av litteratur och personliga återberättelser. Senare beskrivs pedagogikens etablerande inom lärarutbildningssektorn. Jag vill förklara hur den dynamiska pedagogiken kom in i lärarprogrammet och närmare bestämt som del i kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik”. Kursen blir på så sätt fokus för närmare studier avseende den dynamiska pedagogikens anpassning till läroplanen Lpo 94.

Bakgrund

Vår Teater är en barn- och ungdomsteater som växte fram på Stockholms Stadsbibliotek och senare på Medborgarhuset i Stockholm under 1940-talet. Denna blev sedermera en stor teaterörelse som lever kvar än idag. Den ursprunglige grundaren, bibliotekarie Elsa Olenius hade inspirerats under resor i USA vilket la grunden för hennes kreativa verksamhet. Hon hade främst plockat med sig dramapedagogmetoder hämtade från Winifred Wards och hennes elever vilka ägnade sig åt creative dramatics. (Hägglund, 2002, s. 25, 32). Man skulle också våga påstå att Olenius adapterat stoff från ryskt håll också, då hennes metoder gick hand i hand med Stanislavskijs sätt att arbeta med skådespelarkonsten i början av nittonhundratalet (Pusztai, 2000, s. 34). Tillsammans med Dan Lipschütz ansvarade hon för Vår Teaters kommitté rörande verksamheten, tillsatt av Barnavårdsnämnden 1963 (Hägglund, 2002, s. 108). Nedanstående mål utformades av kommittén i samråd med dess referensgrupp samt Barnavårdsnämnden och Ungdomsstyrelsen:

”Barnteatern skall såsom sysselsättningsform tillgodose barnens naturliga lekbehov och de uttryck för spontanitet och eget skapande samtidigt som den i olika avseenden skall verka utvecklande, fostrande och kunskapsförmedlande. Den skall också medverka till att odla barnens smak och till att väcka deras känsla för god teater och litteratur och bidra till att skapa morgondagens teaterpublik. Ur mentalhygienisk synpunkt kan barnteatern ge värdefulla bidrag bl. a. genom att kanalisera barnens och ungdomars legitima behov av äventyr och spänning i rätt riktning. Föreställningen skall vara ett led i verksamheten, den naturliga avslutningen och kulmen på ett lagarbete.” (Hägglund, 2002, s. 108).

Då Elsa Olenius gick i pension 1961 övertog Dan Lipschütz hennes plats som teaterkonsulent efter att ha arbetat ett år på teatern. Denna befattning blev relativt kortvarig, Dan Lipschütz tvingades avgå då hans tillträde bidrog till förändringar som inte gick hand i hand med Elsa Olenius syn på barnteaterverksamhet (Hägglund, 2002, s. 55). Dan Lipschütz etablerade ett kontaktnät på Vår Teater redan innan han tillträdde inkluderade bland andra bildpedagogen Gunnel Johannesson³. Gruppen med Lipschütz i spetsen såg mer teaterverksamheten som ett skapande forum i syfte att stärka gruppen samt dess medlemmar vilket resulterade i mindre fokus på föreställningar. (Johannesson, 230409). Enligt Nils Braanaas (1985, s. 102) kunde man inte ens utskilja benämningen ”drama” i det dokumenterade materialet från Lipschütz tid som teaterkonsulent på Vår Teater. Att Lipschütz sedan fick avgå av detta skäl stoppade varken honom själv eller hans medarbetares intresse för terapi, social och pedagogisk verksamhet (Pusztai, 2000, s. 30). År 1966 startade han upp Kordainstitutet med visionen att utbilda drama och teaterledare. Detta förverkligades också men intresset ökade även för personer med ledarroller i stort och där ibland lärare i allmänhet (Hägglund, 1997, s. 55). Enligt en uppsats av

³ Se Intervju Gunnel Johannesson 230409 på s. 51 i Appendix 1: Mer om de olika metoderna.

Eva Borseman (2007, s. 85) var kurser på Kordainstitutet ofta en inkörspport till en lärarseminarietjänst. Sedermera hamnade Kordainstitutet utanför det statliga regelverket ändå, även om Lipschütz ambition var att sprida denna kunskap och räkna in denna som en del av utbildning i psykoterapi. Kordametodiken döptes senare till dynamisk pedagogik då den istället kom att tillämpas inom utbildningssektorn. Dan Lipschütz började undervisa på speciallärarlinjen dit han också tog med sig lärare som utbildats inom hans lära. Dessa bidrog genom sina tilldelade seminarietjänster till att dynamisk pedagogik lever kvar. (Borseman, 2007, s. 29, 82-83). I dag finns en kurs inom ramen av lärarutbildningen på Stockholms Universitet på Campus i Konradsberg. I övrigt kan sammanlagt 90 hp inom Dynamisk Pedagogik läsas under Institutionen för utbildningsvetenskap med inriktning mot tekniska, estetiska och praktiska kunskapstraditioner. Kursen för lärare benämns ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” och motsvarar 15hp. Denna leds av dramapedagoger och två av dessa, Eva Borseman samt Monica Findahl är utbildade Kordaledare. (www.su.se).

Design och datainsamling

Ofta väljer forskaren mellan kvalitativa och kvantitativa metoder vid genomförandet av en empirisk studie. Kvantitativ metod medför att materialet man utgår ifrån är mångfaldigt, samt kan sammanställas i data då man letar efter jämbördiga komponenter. Kvalitativa metoder syftar bland annat i att klargöra vad som står ”mellan raderna”. (Esaiasson, 2007, s. 219, 233). Jag har valt att utföra kvalitativa och kvantitativa undersökningar parallellt då jag inom denna uppsats sammanställer mätbara såväl som filosofiska frågeställningar. Själva analysen är av rent kvalitativ art. I kvalitativa till skillnad från kvantitativa analyser utgör tolkningar basen i stället för mått på enskilda faktorer utan sammanhang. (Esaiasson, 2007, s. 233). För att kunna bilda en uppfattning om innehåll och innebörd i den dynamiska pedagogiken då jämfört med nu, har jag valt informanter och forskningsobjekt utifrån detta ändamål⁴. Eftersom Dan Lipschütz är död har jag valt att intervjua en av hans närmsta medarbetare, Gunnel Johannesson som följde Lipschütz ända från tiden på Vår Teater och kom senare att verka inom Kordainstitutet. Jag har också utgått från litteraturstudier för att ta till mig hur den dynamiska pedagogiken var utformad i begynnelsen. Där efter har jag utfört operationella studier för att praktiskt åskåda och ta del av hur pedagogiken kommer i uttryck på kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” idag. Observationerna berör inte människors inre känslolägen i första hand och behövde kompletteras med enskilda enkäter som besvarades av lärarstudenter under deras deltagande i kursen. Efter att jag sammanställde resultat från intervju med Gunnel Johannesson, observationer, samt lärarstudenternas relation till och syn på kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” intervjuade jag Eva Borseman med anledning av hennes position som ansvarig för dynamisk pedagogik på Stockholms universitet.

⁴ Se närmare beskrivning i Appendix 1: Mer om de olika metoderna s. 49.

Objektivitet och etik

Eftersom jag kom in och gjorde observationer i en redan etablerad grupp finns stor risk att jag störde eftersom denna pedagogik särskilt poängterar gruppdynamikens betydelse och inbördes relationer (Lipschütz, 1971, s. 102). Det var också viktigt att jag inte verkade observerande likt en publik under det arbete som innebär att kursdeltagaren utforskar sitt inre (Lipschütz, 1971, s. 104). Det finns också åsikter om hur objektivt en undersökning kan tolkas då observatören sammanställer fakta (Green, 1999, s. 1).

Jag följde följande avtal i mitt forskande arbete:

Samtyckeskravet (att personen/personerna har rätt att avböja medverkan under hela processen), *informationskravet* (att du berättar undersökningens syfte), *Konfidentialitetskravet* (rätten att vara anonym) samt *nyttjandekravet* (om undersökningen får användas i forskning eller ej). (Esaiasson, 1997, s. 441-447).

Dramapedagogiskt perspektiv

Jag har utgått från ett dramapedagogiskt perspektiv då jag utfört mina litteraturstudier. Dels för att det är ett område jag behärskar eftersom jag läst kurser i ämnet på akademiskt nivå men också med anledning av att Dan Lipschütz med metod innefattas i samtliga dramarelaterade verk och yttringar, inklusive sina egna. Dessutom användes verken ”Dynamisk pedagogik” (Lipschütz, 1976) och ”Samspel i grupp” (Lipschütz, 1976) på samtliga dramapedagogiska utbildningar på de största svenska universiteten fram till 1970-talet (Pusztai, 2002, s. 196).

Teatern

I och med att Dan Lipschütz hade sina rötter i teatervärlden kom teaterpedagogiken som han kallar den, att spegla hans sätt att arbeta. Han viger ett helt kapitel till detta ändamål i ”Dynamisk Pedagogik” (1971) som heter ”Mellan terapi och teater” (s. 28):

”Att man lagt huvudvikten vid dramatiskt skapande, beror på att den är den mest direkta av all skapande verksamhet. I stället för känslor eller tidigare upplevelser utgör utgångspunkten för det skapande kan det således vara enbart glädjen över att ha möjligheten att gestalta, som åstadkommer ett skeende i en grupp.” (Lipschütz, 1971, s. 43).

När Lipschütz tar upp teaterpedagogik i detta kapitel avser han Stanislavskijs metod som motsvarar den ryska skådepelarkosten under 1920-talet. Istvan Pusztai⁵ (2002) har studerat huruvida teatern och framför allt den ryska teaterkonsten har influerat dramapedagogers sätt att arbeta. Vår tids teaterhögskolor har adapterat Stanislavskijs struktur och tidsperspektiv i skolning av skådespelare. Enligt Stanislavskij bör de två första åren i utbildningen tillägnas att arbeta med sig själv. Detta arbete, inkluderar träning i inbillningsförmåga/fantasi, koncentration, muskelavslappning, att mobilisera känslor, kontakt, anpassning/samarbete och sedermera skall skådespelaren bygga upp sin rollgestalt. Det inre arbetet med sig själv, skulle kunna betraktas som dramapedagogik och motsvarar de första sex momenten. Det inre arbetet är alltså lika, oavsett syfte med framställningen. Inom teatern använder man också förövningar flitigt som Pusztai (2000) kallar det. Dessa förövningar utspelar sig inte inför publik annat än deltagarna själva, vilket också är symboliskt med dramaövningar (Pusztai, 2000, s. 11-16). Stanislavskij är beskriven som en auktoritär och disciplinerad person, som använde sig av genomtänkta metoder genomgående i sitt arbete. Det var också i och med hans syn på teaterkonsten som skådespelarens ”yttre arbete med sig själv” kom att etablera sig inom teaterskolans verksamhet, i stället för att tillägna sig denna

⁵ Se närmare beskrivning i Appendix 1: Mer om de olika metoderna och Litteraturstudier s. 49.

som lärling. (Pusztai, 061208). Dan Lipschütz arbetade med dynamisk pedagogik på Malmö scenskola på kvartstid mellan åren 1966 och 1972 (Borseman, 2007, s. 29).

Dramapedagogik

Det finns inga tydliga riktlinjer för i-särhållandet/integrationen mellan begreppen dramapedagogik och teaterkonst. Det har hållits konferenser för att just komma till botten med begreppens innerbörd och metod. Bonningtonkonferensen 1948 är ett exempel på detta, som kom att belysa problematiken med klassificeringar. Då behandlades i huvudsak publikfrågan. I Sverige har konferenser hållits på Biskops-Arnö på sjuttioalet, dessa har dock haft utgångspunkt i praktiskt drama som tar avstånd från institutionsteatern och som vars främsta mål var att söka bidrag för forskning. I skolvärlden görs åtskiljningar mellan dessa perspektiv så till vida att drama som estetik i läroplanen skall verka som ett redskap tillgänglig för alla medan de som valt linjer och program inom ämnet/ämnena utbildas i konstnärlig anda. Konstnärlig anda innefattar att behärska och uttrycka form, utveckla sin förmåga att tolka andras uttryck samt att utveckla färdighet i att kritiskt analysera den estetiska formen. (Braanaas,1985, s. 214, 225). Visionen är att den allmänna dramakunskapen skall bidra till goda talförda medborgare samtidigt som den konstnärligt utbildade skall tjäna en framtida publik (Pusztai 2000, s. 22). Det finns också en viss skillnad i kulturellt arv, så som begreppen har kommit att tillämpas praktiskt. Att skådespelare är ett yrke, vilket inte är ämnat vem som helst utan de som har begåvning betyder ett urval personer anpassat till antalet teaterplatser. Det är endast dessa som tillägnas den konstnärliga utbildningen (också dem på särskilda gymnasieprogram). John O'Toole beskriver i sin tolkning av dramaturgiska processer "The Process of Drama" (1992, s. 7) att man i en fiktiv situation agerar utifrån sin kulturella bakgrund och attityd. Genom rollen kan man testa olika perspektiv vilket är personlighetsberikande. Mia Marie F. Sternudd (2000, s. 47) delar in dramapedagogik i fyra perspektiv:

Det konstpedagogiska perspektivet:

"Det dominerande målet inom det konstpedagogiska perspektivet är att utveckla individens förmåga att uttrycka sig i konstnärlig form. En förståelse för mänskliga relationer och vad som sker i dessa möten är en självklar delaspekt. Det innebär att valet av metod sker utifrån målet att individen skall utveckla sin förmåga med konstnärliga uttrycksmedel där ageringen är det centrala. Det betyder att också valet av innehåll och metod sker utifrån detta mål. Olika metoder används men det finns en betoning av dramatisering som leder fram till konstnärligt uttryck för publik." (Sternudd, 2000, s. 49).

Det personlighetsutvecklande perspektivet:

"Även om ageringen och förmågan att agera är en betydelsefull del i metoden som används så är det inte den estetiska formen som primärt bearbetas inom detta perspektiv. Det är innehållet, temat som synliggörs via ageringen som bearbetas. Det är individens självinsikt, hur individen

hanterar relationen mellan varandra, hur beslutsprocessen sker och hur värderingar, attityder och kommunikationsmönster påverkar människor som bearbetas.” (Sternudd, 2000, s. 80).

Det kritiskt frigörande perspektivet:

”Det ses som möjligt att bygga ett solidariskt samhälle när människor är medvetna om samhällets maktstrukturer och hur människan påverkas av dessa. Individerna kan utifrån denna medvetenhet välja att själv förhålla sig förtryckande eller inte. Denna medvetenhet ses som en del i en demokratisk fostran, men demokratisk fostran handlar även om att erövra verktyg för att kunna agera icke-förtryckande i samhället.” (Sternudd, 2000, s. 96).

Samt det holistiskt lärande perspektivet:

”Det är abstraktionen i kunskap om naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen som fokuseras i detta dramapedagogiska perspektiv, som grundar sig i att uppfattningen om att kunskap erövrats i en estetisk/pedagogisk process.” (Sternudd, 2000, s. 102).

Av dessa fyra perspektiv anser Sternudd (2000, s. 68), genom sin avhandling att dynamisk pedagogik bearbetas inom det personlighetsutvecklande perspektivet. Agering används som medel i syfte att undersöka den egna personligheten i samspel med andra och samhället. Betoningen är att dramapedagogiken används som ett pedagogiskt verktyg i strävan att fostra en hämmad individ. (Sternudd, 2000, s. 69). Eva Borseman (2007, s. 74) hänvisar till Sternudds indelning i sin uppsats angående den dynamiska pedagogikens rötter. Istvan Puztai (2000) gör en liknande indelning:

”Teaterkunskapen har enligt vedertagen uppfattning, tre icke konstnärliga tillämpningsområden; det sociala, det pedagogiska, och det psykologiska/terapeutiska.” (Puztai, 2000, s. 29).

Denna indelning syftar i att placera Lipschütz metod inom det psykologiska/terapeutiska.

Publikfrågan

Vidare skiljer också Istvan Puztai på målgruppen i fråga om ålder kopplad till yrke. Som uttrycksform och kommunikationsmedel har skådespelare spelat inför publik sedan antiken. Att skådespelaren är vuxen och ämnar tjäna pengar har med efterfrågan att göra och kräver en publik med förväntningar. (Puztai, 2000, s. 22, 31). Dramapedagoger anser ibland att publiken utgör ett hinder och ibland ett skadligt sådant. Dramapedagogen Peter Slade menar att åldern avgör huruvida gruppen är redo för publik eller ej. Ofta är då publiken känd och syftet är mer gruppens utveckling än publikens fascination. (Braanaas, 1985, s. 56-62). Gruppens behov sätts inom dramapedagogiken i det första rummet. Peter Slade står i och med dessa åsikter i motsats till Winifred Wards metod *Creativ Dramatics* (1930). Inom *creative dramatics* befästs leken i ett konstruktivt sammanhang, vilket utesluter frilek och kan mynna ut i en föreställning. Peter Slade ville helst ägna sig åt åldersrelaterat drama mer specifikt presenterat i *Child Drama* (1954). (*Dramaforum*, 1:2009, s. 12). Brian Way (Slades efterträdare) menar att barn inte ska spela upp

inför publik alls (Puzstai 2000, s. 158). Den dynamiska drama- och bildläraren Gunnel Johannesson uttrycker sig på följande vis angående skillnaden mellan creative dramatics och child drama:

”Jo det är den skillnaden att i creative dramatics kan man göra små spel, man kan spela upp men child drama är bara uttrycket, och det är egentligen bara Peter Slades uttryck och Brian Way och det där det är egentligen bara uttrycket. Men om du tittat på uttrycket som sådant så visas ju det att man har skapande dramatik - att man gör något, men child drama är det som kommer direkt utifrån barnet själv.” (referat ur intervju med Johannesson 240409).

Sammanfattning

Dan Lipschütz var väldigt fäst vid det dramatiska direkta uttrycket vilket hade mycket att göra med hans bakgrund inom teatern. I Lipschütz egna utgåvor i dynamisk pedagogik berör han intresset och liknelser med teaterämnet och skådespelarutbildaren Konstatin Stanislavskij. Istvan Puzstais doktorsavhandling (2000) belyser dramapedagogers influens av denna ryska konst som kom att inspirera västvärlden i början av 1940-talet. Gunnel Johannesson som jobbade med Dan Lipschütz till en början inom dramaämnet och inom teatern har svårt att beskriva skillnaden mellan drama och dynamisk pedagogik så som de arbetade i början (Johannesson, 240409). Hon har lättare att beskriva skillnaden mellan child drama och creative dramatics. Dessa två metoder berör olika perspektiv inom dramapedagogiken. Det första ser till den personliga utvecklingen och den senare mer att tillgodose en publik. Nästkommande kapitel går djupare in på den dynamiska pedagogiken.

Dynamisk pedagogik

Jag har utgått från Dan Lipschütz egna verk ”Dynamisk pedagogik” (1971) och angivet källor där ifrån kapitelvis samt kompletterat med innehåll från det senare verket ”Samspel i grupp” (1976) i form av sidhänvisningar. Information hämtat från andra källor är i övrigt angivna med sidnummer.

Dan Lipschütz utgav 1971 verket ”Dynamisk pedagogik” där han bland annat definierade begreppet som sådant och presentation av dess metodik inspirerat av Kordainstitutets vision och arbetssätt. Lipschütz menar att han myntat begreppet då det inte finns motsvarande och anser därför dynamisk pedagogik vara en nykonstruktion av honom själv (inl.). Sammanfattningsvis kan metoden delas in i tre moment:

- *Självpedagogiska* - kursdeltagarens eget arbete med sig själv utifrån den sammansatta personligheten i relation till sin omgivning.
- *Samspelande* - att släppa in fler genom att bilda små grupper, först om två för att gemensamt bygga upp ett tillitsklimat i gruppen.
- *Skapande* - att följa processen att förmedla det inre i olika gestaltande former.
(Lipschütz, 1976, s. 6, 11, 20).

Den dynamiska pedagogikens födelse

Den dynamiska pedagogiken tog fäste i en tid av förundran och efterklokhet i och med andra världskrigets slut, och kontentan av nazismens dåd. När reformpedagogiken slog igenom som hade liknande intensioner var Lipschütz inte sen med att intressera sig för dess upphovsmän och innerbörd. Dan Lipschütz refererar till John Dewey i sin utgåva av ”Dynamisk Pedagogik” (1971) under rubriken ”Kordaverksamheten i ett demokratiskt perspektiv” (kap. 1):

”Den verkliga faran för vår demokrati är inte existensen av främmande totalitära stater utan att det i våra egna tankesätt, våra egna samhällsorgan finns sådant som på andra håll sänkte segern åt yttre auktoritet, disciplin, likriktning och lydnad för ledaren. Slagfältet är alltså här – inom oss själva i våra egna samhällsorgan.” (Lipschütz, 1971, s. 15).

Karin Helander har sammanfattat detta årtionde i demokratisk anda i utgåvan ”Från sagospel till barntragedi” (1998, s. 85-90). Redan 1952 ökade elevinflytandet i skolan bland annat genom bildandet av SECO⁶. Att utöka de juridiska rättigheterna för barn kom till under denna tid att synas på teaterföreställningarna där barnpubliken var betydligt mer delaktig. Helander ser detta i

⁶ Sveriges elevers centralorganisation.

ljuset av reformpedagogikens frammarsch och införandet av lek och konstnärligt skapande i den svenska skolan i enighet med Deweys begrepp ”learning by doing”. Progressivismen samt den barnpsykologiska forskningen pekade åt samma håll och belyste barnets behov. Tvång, och disciplin ersattes av nya ledord i arbetet mot en demokratiserande och fostrande skola enligt skolkommisionens förslag:

”Nyckelord var spontanitet, gemenskap, individualisering, personlighetsstimulering och skapande verksamhet.” (Helander, 1998, s. 86).

Dan Lipschütz ifrågasätter den egentliga politiska styrningen och poängterar folkmaktens betydelse i en demokrati. Han belyser problem inom vården (fram till sent sextiotal) då anstalter bedrivit verksamhet där patienten förtryckts p.g.a. sin låga ställning i hierarkin. Dan Lipschütz förespråkar det terapeutiska samhället och människans rätt till provokativa ställningstaganden. Människan är en unik varelse som skall leva, inte låta livet levas genom att inta förväntade roller likt en kontrollerad marionett. Människans spontanitet är särskilt viktig inom Dynamisk Pedagogik. (kap. 1) . Dan Lipschütz kom att utveckla sin pedagogik på Vår Teater under sin tid som teaterkonsulent (1961 -66):

”Perioden då Lipschütz var anställd på Vår Teater kom enligt min uppfattning att bli den som hade mest betydelse för formandet av den dynamiska pedagogiken. Det var där Lipschütz fick pröva och utveckla sitt ledarskap och sina nyvunna kunskaper i barnteater och Creative Dramatics för första gången i Sverige.” (Borseman, 2007, s. 38).

Pedagogiken och metodiken

Inledningsvis i ”Dynamisk pedagogik” (1971) kan man läsa att metoden har vuxit fram genom experimenterande arbete med processen i fokus, något som också kännetecknar det dynamiska förhållningssättet Det dynamiska behandlar motsättningar inom individen, d.v.s. hur dennes personlighet är sammansatt. Det går inte att särskilja känsloliv från den övriga personligheten. Självpedagogik används flitigt och står för individens arbete med sig i själv i gruppen. (inl.). Ett sorts mellanmänniskt sammanhang, där individens inre handlingar etableras också inom ramen av den yttre gruppen där individen ingår (Lipschütz, 1976, s. 22). Att inskaffa insikt om sig själv genom att ta del av hur gruppen betraktar en själv, kan skapa större förståelse men kräver också respekt. Till en början arbetar kursdeltagarna enskilt inom den större gruppen. Detta kallas egenverkstad. Att var och en får möjlighet att arbeta på sin nivå samtidigt som de övriga gruppmedlemmarna gör detsamma i samma rum möjliggörs om var och en koncentrerar sig på sitt. (kap. 3, s.62). Därefter övergår arbetet genom indelning i mindre grupper varav den minsta kategorin är två och två. När man arbetar själv och i grupp krävs det att lokalen är utformat så att det finnas utrymme för fysisk integration (kap. 3, s. 84).

Den pedagogiska delen skall verka uppmanande så till vida att deltagaren skall känna sig trygga i att leva ut sitt inre genom att ingå i en grupp som visar respekt och därigenom återinförliva trygghet i sin person. Det är alltså inte fråga om terapi i den bemärkelsen att orsaker till den enskilda individens problem undersöks. Syftet befinner sig heller inte på det terapeutiska eller diagnostiska stadiet. (kap. 2, s. 29- 32). Dan Lipschütz är noga med att detta är en pedagogisk metod, med utbildningsinriktning:

”Det är inte kunskap i vanlig bemärkelse, som den dynamiska pedagogiken försöker lära ut, utan den söker uppnå att individen till sin egen fördel skall fungera bättre genom ökad självkänedom och självständighet, större förmåga till informationshämtande och ökade möjligheter till samarbete med andra.” (Lipschütz, 1971, s. 100).

Denna form av handlingsprogram har inhämtat stoff från barnteater, aktivitetspedagogik, teaterpedagogik samt gruppterapi, psykoanalys och personlighetspsykologi. Samtidigt som författaren betonar att metoden skulle vara ett mellanting mellan terapi och teater och bekräftar att den mest användbara metoden inom begreppsapparaten är dramatiskt skapande. Det gestaltande uttrycket används då den kan appliceras direkt - här och nu, med hela kroppen som verktyg (kap. 2, s. 28):

”När vi skapar ställer vi oss i relation till vår omvärld” (Lipschütz, 1976, s. 18).

Det är inte det sceniska gestaltandets kvalitet som är av betydelse. Det väsentliga är att inte undvika att spela sig själv.

”Gestaltandet och uttrycket av det egna sättet att vara är det primära” (Lipschütz, 1971, s. 49).

Det uttrycks ungefär på liknande sätt i utgåvan ”Sampel i grupp” (1976, s. 9) där det formuleras som var och ens individuella drama. Dan Lipschütz menade att Stanislavskijs teaterpedagogik ämnad blivande skådespelare bottnade i någon sorts personlighetsutvecklande drag samtidigt som den innehöll yttre teknik. Både Stanislavskij och Lipschütz ansåg att koncentration och rätt sinnesstämning krävs för att kunna agera ärligt. (kap. 2, s. 46-50).

Ledaren

Olle Österberg som jobbade med Lipschütz både på Kordainstitutet och på lärarutbildningen beskriver i en artikel ägnad ”Tre sorters ledarskap i teori och lång praktik” i Dramaforum (1:2009, s. 14) hur Kurt Lewins (1947-1990) sätt att tolka ledaren inom gruppsykologisk forskning färgade Dan Lipschützs ledarskapstänkande. Dan Lipschütz påverkades av denna klassiska studie som Lewin gjorde och studiens resultat är utgångspunkt i ”Dynamisk pedagogik” (kap. 3, s. 33).

Studien omfattade ledarens påverkan på gruppen genom att inta rollen som den *auktoritäre ledaren*, *låt-gå-ledaren* eller den *demokratiska ledaren*. Ledaren har ett stort och betydelsefullt ansvar när det gäller att uppmuntra sin grupp, och framför allt varje deltagares tolkning eller upplevelse under en övning. Att vara kordaledare kräver en gruppledarutbildning om minst 100 timmar inom Kordainstitutets regi (Lipschütz, 1976, s. 10). Det eftersträvas också att ledaren genomgått någon form av insiktsterapi eller psykoanalys. Ledaren får inte ta över och uppvisa någon typ av auktoritär ledarroll, utan skall endast vägleda gruppen inom givna ramar. Dessa ramar skall om möjligt framtas av gruppen själva. Eleven skall upptäcka vad som är utifrån styrt och vad som kommer inifrån. Det är viktigt att poängtera ledarens funktion samt dess tankar och planering öppet. Detta sker i strävan att öka elevinflytandet och lyfter fram betydelsen av att minimera ”vi och dom” känslan som ett led i ett demokratiskt samhälle. Ledaren kan också medverka och dela farorna med gruppdeltagarna på lika villkor under övningarna. Detta kommer också till uttryck om ledaren ger förslag på övningar eller övningens struktur och inväntar samtycke vilket bidrar till att kursdeltagarna är med och formar den yttre ramen. Inom metoden betonas också att ledaren skall ge instruktioner utan att själv visa ”hur man skall göra” för att undvika prestationsångest och efterapningsmönster. Om ledaren skall dela in gruppen i mindre grupper bör det ske i kombination av samtliga tre sätt, (alla bör ingå och inte någon favoriseras) under ett dynamisktpedagogiskt pass:

- Spontant
- Genom slumpvis struktur (t.ex. att gruppen räknas in och delas upp)
- Att ledaren bestämmer (utifrån en bakomliggande tanke vilken gynnar kursdeltagarna)

Den ultimata lösningen är om gruppen spontant klarar av att dela in sig enligt gemensam förståelse för betydelsen av relationerna i gruppen. En Kordaövning innefattar inledning, uppvärmning, gestaltning, diskussion och bearbetning. Att lektionen ska rundas av är naturligt då ledaren förväntas undersöka hur deltagarna upplevt övningen och genom detta skapa förståelse och respekt för varandra. Ledaren ska hjälpa den vilse att hitta sig själv, genom att ställa frågor som kan leda till svar som är intressanta för den tillfrågade. Att verbalisera för att lära sig att sätta ord på sina känslor i grupp är väldigt viktigt enligt Dan Lipschütz, som menar att han hämtat denna typ av arbetssätt från Freud och psykoanalysen. (kap. 3, s. 52-62).

Kordapedagogikens delmål

Kordainstitutet har vänt sig till olika grupper i samhället som exempelvis handikappade, barn och vuxna, lärarkandidater, skådespelare samt socialarbetare. Utgångspunkten har varit heterogent sammansatta grupper för att öka gemenskapen och minska auktoritära beroendeförhållanden. Dessa beroendeförhållanden kan uppkomma lättare om kursdeltagare arbetar utforskande inom

samma yrke eftersom det då kan uppstå direkta jämförelser om huruvida denna uppfyllelse nås eller inte. Grupperna bör bestå av 7-15 deltagare och varje tillfälle pågå i minst två till tre timmar. (*inlending*). Dynamisk pedagogik kan sammanfattas mer konkret genom Kordainstitutets delmål som omfattar 21 punkter (Lipschütz, 1976, s. 22-23):

Kordaprofilen (21 st. punkter)

Tillit	Verbalt bearbetande
Upplevelseinriktning	Valfrihet
Experimenterande	Självförtroende
Engagemang och glädje	Självkänedom
Frigörelse	Personlighetsintegration
Spontanitet	Ansvar och medvetenhet
Koncentration och avspänning	Gruppsamverkan
Fantasi och inlevelse	Samlevnad
Sinnesmedvetenhet	Medmänskligt engagemang
Bildmässigt tänkande	Ledarattityd
Gestaltande	

Närmare förklaring av vissa punkter

Tillitsklimatarbetet bör påbörjas omedelbart och byggas upp successivt. Detta medför att ledaren har en stor roll i detta. Tillitsklimatet syftar i att skapa positiv stämning, öppna upp för varje deltagares sätt att uttrycka sig skiljt från värdering i grupp och av ledare samt att stärka individen inför kommande prövningar i samhället ur ett moderligt perspektiv. *Upplevelseinriktningen* dyker djupare ner i personligheten för att uppmana individen till ökat medvetande om sig själv i fråga om karaktär utifrån bakomliggande erfarenheter. Den *experimenterande* delen innefattar ”egenverkstad” samt arbete i grupp och framhåller betydelsen av att inse förmågan att lösa uppgifter själv och tillsammans. Detta sker ur ett sökande perspektiv som både får ta tid och kan misslyckas. *Frigörelsen* syftar till att komma underfund med auktoritära beroendeförhållanden så väl som att man berikas av alternativa arbetssätt. *Koncentration och avspänning* delas in ytterligare under den oavsiktliga, den viljeriktade och den spontana eller känsloriktade. Den oavsiktliga är det störande momentet i vardagen som vi inte kan stänga av själva utan som vi svarar ofrivilligt på genom att rikta vår uppmärksamhet mot, som ljud eller liknande. Den viljeriktade kan framför allt kopplas till undervisningssituationen då vi i något syfte väljer att ta in information. Vi kan också ta in information genom att vi blir berörda eller intresserade på ett känslomässigt plan. De två senare kan totalt engagera i så hög grad att vi inte lägger allt för mycket fokus vid det oavsiktliga i vår vardag (Lipschütz, 1976). *Fantasi och inlevelse* beskrivs precis så som de presenteras i dess enkelhet förutom aspekten att man kan ”lära sig känna med” en annan individ genom att

inta en roll. *Sinnemedvetenhet* kan liknas med koncentration samt avspänning och dess beskrivningar. Uppgiften och svårigheten med detta är att gå ytterligare ett steg d.v.s. att bli medveten om exakt på vilket sätt vi är koncentrerade och varför. *Bildmässigt tänkande* främjar varje individs eget skapande inom alla områden oavsett begåvning. Det *gestaltande uttrycket* är mycket mer än det dramatiska skapandet även och kan också vara rörelse, dans, i färg, bild och form samt skapande i ljud och språk. *Självkänedom* och dess innerbörd i detta sammanhang kan förstås genom detta citat:

”Genom att detta ”självkännedomensarbete” försiggår i grupp som i huvudsak är positivt inställd till den enskilde deltagaren, orkar denna med att ta del av de övriga gruppmedlemmars reaktioner på hans sätt att vara och uttrycka sig.” (Lipschütz, 1971, s. 16).

I fråga om ansvar och medvetenhet söker den dynamiska pedagogiken ett engagerat ansvar som inte skall förknippas med makt. *Samlevnadsfrågan* härleds i stor utsträckning till det egna beteendet som måste klargöras för att lättare kunna sätta sig in i andra människors dilemman. (kap. 4, s. 102-123).

Sammanfattning

Samhällets historia och statliga påtryckningar som kom att befästa vikten av demokratisk fostran, främjade ett elevperspektiv och Kordametodikens grund. Dan Lipschütz tid som teaterkonsulent på Vår Teater möjliggjorde ett förverkligande av idéer och Kordametodikens utveckling. Den dynamiska pedagogiken som han har kommit att kalla den står för individens inre utveckling genom diverse möjliga kreativa uttryck. Kreativiteten anses viktigare än slutprodukten som bör vara så personlig som möjligt. Det som skapas inom ramen av den dynamiska pedagogiken skall inte glädja någon annan än den enskilde bortsett från att verksamheten inom gruppen bör upplevas som lustfylld. Ledaren har ett stort ansvar, men lär egentligen inte ut något mer än metodikens spelregler. Dessa spelregler ska hela tiden förtydligas genom att gruppmedlemmarna förstår betydelsen av dessa regler i ett gruppdynamiskt sammanhang. Problem skall ses som en utmaning fullt möjliga att lösa. Alla i gruppen inklusive läraren är en del av gruppen som tillsammans löser enskilda eller övergripande sociala dilemman utan någon i förväg bestämd plan. Den utbildade ledaren hjälper kursdeltagaren att plocka fram en individuell plan genom koncentrerat arbete. Nästa kapitel förklarar hur den dynamiska pedagogiken har kommit att finnas inom lärarutbildningen.

Den dynamiska pedagogiken inom lärarutbildningen

Genom ämnet drama kom den dynamiska pedagogiken att hitta till lärarutbildningen. Dan Lipschütz hade genom resor i USA inspirerats av dramapedagogen Isabel Burgers sätt att arbeta inom ämnena teater och drama på bland annat lärarutbildningen i Baltimor, USA. Lipschütz, övertalade också Elsa Olenius att Isabel Burger skulle besöka Vår Teater vilket hon också gjorde. Isabel Burger var utbildad enligt Stanislavskijs metod men kom att utveckla en variant av Winifred Wards creative dramatics. Att metoden var en utveckling av creative dramatics och inte den samma utmärkte sig så att även om föreställningen var målet skulle processen och bilden ägnas lika mycket tanke. Att både Dan Lipschütz och Elsa Olenius intresserat sig för creative dramatics genom sina resor till USA bidrog säkerligen till att Olenius bjöd in Isabel Burger. (Borseman, 2007, s. 36-38). Även om vägen då var lång till det egentliga genombrottet för dynamisk pedagogik inom lärarutbildningen i Sverige bidrog detta säkert till dess utformning.

Pedagogiska metoder

Under tiden som Gunnel Johannesson kom att ansvara för teatern i Hägersten (1957) inom Vår Teater besökte hon England och Peter Slade samt lyssnade till Brian Way i Stockholm. Efter att tagit del av dessa idéer återvände hon till sitt jobb i hopp om att arbeta med denna inriktning på Vår Teater. Elsa Olenius kunde dock inte tänka sig att lyfta ur föreställningen ur barnteaterverksamheten då hon inte delade Peter Slades alla åsikter. (Dramaforum 1:2009, s. 12). Elsa Olenius tog emellertid emot Isabel Burger (1957) och detta kom att färga teatern genom att skapa en mer enhetlig pedagogik som inte funnits från början (Hägglund, 2002, s. 105). Dan Lipschütz hade varken varit i kontakt med Peter Slade eller Brian Way och därför inte etablerat någon förkärlek till child drama. Att han sedan kom att samspråka med Gunnel Johansson som bar på denna erfarenhet bidrog säkerligen till det framtida Kordainstitutets utformning. Det var också Gunnels man som kom på själva namnet ”Korda” - en kontakt mellan två punkter i en cirkel. (Johannesson, 240409). Istvan Puztai (2000, s. 195) med flera menar att Kordapedagogiken också var vuxenpedagogik inom folk- och sociologibildning som etablerades redan på Vår Teater.

På Vår Teater ämnade Lipschütz etablera den pedagogiska metoden han tillämpat från USA då han bjöd in pedagoger utifrån för att omskola de befintliga teaterledarna. Han kontaktade personal på förskollärarutbildningen och de rekommenderade Karin Strömberg - Lind som då jobbade på samma utbildning och höll föredrag i psykologi och pedagogik. Till saken hör också

att hon var byråsekreterare vid socialstyrelsen, och aktiv inom Barnstugeutredningen⁷. (Borseman, 2007, s. 80-81). Samtidigt som Lipschütz kritiserades hårt för att förändra/utveckla arbetssättet och intensionen på Vår Teater, uppmärksammades kurser som Lipschütz och Johannesson höll tillsammans för rektorer och lärare vid sidan av verksamheten i media (Hägglund, 2002, s. 55). När jag frågade Gunnel Johannesson hur det kom sig att hon tog steget från Vår Teater till att bli lärare i drama på folkskolläraryrket svarade hon på följande vis:

”Det fanns något som hette barnstudieutredningen, den handlade... och det var så i ropet med förskolelärare, i dag är det ju ingenting att bli förskolelärare men då var det riktigt uppåt. Det var spännande och roligt och annars hade jag väl aldrig hamnat där. Ja vi ordnade ju, jag och Dan via SÖ^[8], att drama kom in som ett särskilt ämne och vi hade många timmar för dom där som skulle bli förskolelärare. Flera timmar i veckan. En rejäl utbildning. Och då hade jag skapande bild med dom, på dom kurserna, det va vansinnigt roligt och de var gamla lärare tog färger på bordet och väggarna och det här får *skratt skratt* du inte skriva. *skratt, skratt*. Det var helt fantastiskt dom hade ju inte varit med om något sänt här. *skratt, skratt*. Dom var alldeles tagna av det här.” (referat hämtat från intervju med Johannesson, 240409).

Året var 1965 som dramaämnet kom in i förskolläraryrket och både Gunnel Johannesson och Dan Lipschütz medverkade till dess utformning och etablerande. (Borseman, 2007, s. 85).

Dynamiska pedagogikens intåg i lärarutbildningen

Olle Österberg har i dag varit lärare i snart 50 år och kom att leda in Dan Lipschütz inom lärarutbildningssektorn där de tillsammans höll kurser i dynamisk pedagogik (Dramaforum 1:2009, s. 14). Österberg träffade Lipschütz och inspirerades av kordametodiken i slutet av 1960-talet. Det dröjde inte länge innan Österberg kom att ingå som ledare inom Kordainstitutet med ansvar för kursinnehåll och upplägg. Dan Lipschütz arbetade sedan som timlärare i dramatiskt skapande vid speciallärarlinjen i Stockholm från år 1965 och framåt. (Borseman, 2007, s. 29). Kurser inom dynamisk pedagogik etablerades sedan under BDMI (Bild, Drama, Musik och Idrott) också, på den dåvarande lärarhögskolan. Det gick dock inte att kalla metodiken ”Kordametodik” i och med dess inträde i lärarutbildningen och därför fick metoden ett nytt namn med mer didaktisk innebörd - nämligen dynamisk pedagogik. (Borseman, 2007, s. 82).

⁷ Barnstugeutredningen, BU (1968-1972) var en statlig utredning och byggde på forskning inom socialisationsprocesser som resulterade i dialogpedagogik. På sjuttioalet fördes idéerna ut i förskolorna under experimenterade former i hopp om att främja elevperspektivet. (Skolverket, 2008). Dess slutbetänkande resulterade i att stadga rätten till allmän förskola för alla barn från sex års ålder eller från och med fyra års ålder om särskilda behov kunde styrkas (Nationalencyklopedin, 2009).

⁸ Skolöverstyrelsen, SÖ (central förvaltningsmyndighet) ansvarade för på skolväsendet på nationell nivå fram till 1991. (Pierre, 1996, s. 31).

Eva Borseman

Eva Borseman önskade fortbildning inom sitt yrke idrottslärare, framför allt inom rörelse. På grund av rykten sökte hon sig till Kordainstitutet för att förverkliga denna önskan i början av 80-talet. Till en början gick hon en kväll i veckan under pågående arbetsperiod. Genom Dan Lipschütz som bodde i hennes närhet fick hon upplysning om att rörelsepedagogen Greta Hause skulle närvara på en sommarkurs på Gotland och bestämde sig för att delta. Till hennes stora besvikelse infann sig inte Greta Hause där, och hon tror att Lipschütz visste att hon inte skulle komma. Den här kursen var mer intensiv än hennes erfarenheter från kvällskurserna även om också denna var en dynamisk kurs. Till en början kände hon sig nästan lurad. Eva reagerade också kraftigt på att det ägnades så mycket tid åt verbalisering i stället för att utföra övningar. Det låg i hennes intresse att utveckla sin roll som idrottslärare. Allt eftersom tiden gick fastnade hon mer och mer för innehållet i kursen. Avslutningsvis kan Eva Borseman konstatera att kontentan av den dynamiska pedagogiken verkligen var det hon sökte. Hon hade inte bara ogillat sin roll som idrottslärare utan framför allt också hur arbetet var utformat. Mått på prestation ingick i hennes vardag. Under sin utbildning på folkhögskola kunde hon lättare infinna sig i de moment som erbjöd andra ingångar. I och med denna övertygelse övertalades hon så småningom att leda sommarkurser tillsammans med Dan Lipschütz trots att hon kände sig tafatt i början. Förvisso hade hon också hunnit gå Kordaledarutbildningen innan dess men kanske inte hunnit etablera det förhållningsätt som krävdes, men det kom med tiden. I mitten av 90-talet hade hon släppt tanken att bära med sig kursinnehållet i avseende att gå tillbaka till sitt yrke som idrottslärare. Eva Borseman höll kurser i dynamisk pedagogik själv i syfte att utbilda kommande Kordainspirerade ledare. Till en början var hon anställd inom rörelse på Stockholms universitet för att sedan övergå till att inneha titeln ”universitetsadjunkt i drama” efter att ha tagit ytterligare poäng inom ämnet drama med dynamisk pedagogik som bas. (Borseman, 110509).

Sammanfattning

Dan Lipschütz fortsatte att hålla Kordainstitutet vid liv samt utbilda ledare inom olika yrken fram till sin död 2002 (Borseman, 2000, s. 89). Enligt Eva Borsemans magisteruppsats (2007, s. 85), utgjorde ledarkurser anpassat lärare en förmån vid anställning inom Stockholms Universitet. Eva Borseman har också kommit till den insikten att det fanns en mening med att hon fick arbeta tillsammans med Lipschütz under hennes första tid som ledare i dynamisk pedagogik:

”Jag tror nog också att det fanns en liten tanke att jag skulle kunna fortsätta med det här, att det var någon slags inskolning det här sättet att jobba, de som jag tror så här efteråt. Jag kände mig

jätteosäker när jag kulle ha en sådan här kurs med Dan, dels eftersom han var min lärare. Det var ju en sak att gå en sådan här kurs själv men jag hade ju inte tänkt mentalt hur en sådan här kommarkurs skulle se ut.” (Borseman, 1105019).

I dag ligger inte kurser i dynamisk pedagogik inom speciallärarlinjen eller BDMI, utan som breddningsspecialisering inom lärarprogrammet och som fristående kurser sedan 2001. Fortfarande är det endast Stockholm universitet som erbjuder detta ämne med Eva Borseman som huvudansvarig. Ämnet infinns också under ämnet drama. (Borseman, 2007 s. 95, 110509). I nästa kapitel återges mer precist vad kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik innebär”.

Lärarkurs genom Dynamisk Pedagogik

Jag har gjort observationer, en mindre enkätundersökning samt tagit del av lärarmaterial och övrigt material, exempelvis kursplaner för kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik”. Jag har också ställt frågor angående kursansvariges mål och intension med kursen genom samtalsintervju i fråga om läraryrket kopplat till den dynamiska pedagogiken. Konfliktbearbetning har inte varit fokus annat än inom den dynamiska pedagogiken. Kurslitteratur och filmlitteratur har inte ingått i min undersökning, då jag ämnar undersöka hur den dynamiska pedagogiken har utvecklats inom läraryrkesutbildningen i fråga om metod och förhållningssätt. Jag har dock observerat att ”Dynamisk pedagogik” samt ”Sampel i grupp” (Lipschütz, 1971, 1976) är obligatorisk litteratur tillsammans med Borsemans magisteruppsats (2007) som innefattas av övrig läsning. Kursen kom till under en sammanslagning av två kurser med utgångspunkt i drama å ena sidan och dynamisk pedagogik å den andra (Borseman, 110509).

Kursfakta

Kursen inrättades 2008-05-19 på lärarutbildning i Stockholm (Campus Konradsberg) under Institutionen för utbildningsvetenskap med inriktning mot tekniska, estetiska och praktiska kunskapstraditioner. Kursledare är Monica Findahl som figurerar tillsammans med Gunilla Knapp och Eva Borseman som också är lärare på kursen. Lärarstudenter läser kursen som breddningsspecialisering inom ämnet drama (Borseman, 110509). Kursen motsvarar 15hp och av dem motsvaras 7,5hp av dynamisk pedagogik (Konfliktbearbetning 7,5hp). Kursen är förlagd den senare delen av terminen och läses på helfart. Kursen består av följande moment (inom dynamisk pedagogik):

- Estetiska uttrycksformer som t.ex. bild och form, drama, musik, rörelse och text
- Metoder för att utveckla gruppklimat som främjar skapandeprocesser och kommunikation
- Reflektion kring egna upptäckter kring lärandets villkor

Efter att ha genomgått kursen förväntas studenten kunna (gäller inom båda momenten):

- Beskriva och redogöra för den dynamiska pedagogikens förhållningssätt
- Använda olika gestaltungsformer i mellanmänsklig kommunikation
- Reflektera över, bearbeta och förstå egna känslor och upplevelser
- Identifiera samt teoretiskt förklara konflikter utifrån vald konfliktbearbetningsmodell
- Identifiera och analysera grupprocesser i teori och praktik med den dynamiska pedagogiken som grund. (kursplan fastställd av Naturvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet 2008-05-19).

Kursens innehåll

Kursinnehållet de olika tillfällena är bearbetat ur ett krisiskt granskande perspektiv, deltagande perspektiv och observerande perspektiv. Det lärarmaterial jag tagit del av är utformat efter planering och genomförande då kursen gick föregående termin. Detta material är ej sidnumrerat.

Innan kursstart informeras studenten om de uppgifter som skall lämnas in, förberedas och genomföras. Studenten skall leda in (kort introduktion till lektionen) och leda ut (kort avslut av lektion) lektionen någon gång under perioden. Detta behöver inte ha något med planeringen att göra men syftar i att bringa närvaro och koncentration inledningsvis (tio min), samt att försöka få övriga kamrater att övergå till vardagen mot slutet. Alla skiftliga uppgifter skall läggas ut på en gemensam webbplats som är åtkomlig för alla deltagare samt lärare på kursen. På eget initiativ skall lärarstudenterna besöka ett museum med utgångspunkt från kursens beröringspunkter och sin kommande yrkesroll.

Enligt schemat behandlas följande moment under kursens sammankomster. Det hålls nitton stycken lärarledda lektioner inklusive ett museibesök. Resterande åtta tillfällen sker i små studiegrupper som bildas första gången och etableras genom kontrakt. Dessa studiegrupper lämnar in arbeten tillsammans men framför allt skall diskussion inom dessa grupper leda till ett processinriktat förhållningssätt.

Moment presenteras i schemat på följande vis (fastställda av Naturvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet 2008-05-19):

- Introduktion – Presentation (två tillfällen)
- Vad innebär konflikt för dig? (två tillfällen)
- Skolminnen
- Workshop och lektion: ”Holocaust by bullets - Brottsplats Ukraina” - *Under Nazitysklands invasion av Sovjetunionen 1941–1944 mördades omkring 1,5 miljoner ukrainska judar. De flesta sköts ihjäl av nazisternas mobila dödspatruller och kastades i massgravar. Trots ögonvittnesberättelser och det faktum att de ytterst ansvariga dömdes i Nürnberggrättegångarna, är detta en relativt okänd del av Förintelsen. Utställningen bygger på efterforskningar av Patrick Desbois, vars egen farfar deporterades till fångläger under andra världskriget. I utställningen visas intervjuer, fotografier, kartor och dokument tillsammans med rostiga kulor och offrens personliga ägodelar. Vi fortsätter på em. på campus.*
- Synligt och osynligt (två tillfällen)
- (film: ”Vikarien”)
- Gruppen och ledaren (två tillfällen)
- Dracon i skolan (två tillfällen)

- Gruppen och ledaren (två tillfällen men andra ledare än förra gången)
- Skönlitteratur i konflikter (två tillfällen)
- Tillbakablick- Framsikt.

Lärarmaterialet är detaljerat. Varje övning står med och vad man bör tänka på i samband med övningen är oftast medtaget i betänkande. Det står också ordagrant vad man ska ställa för frågor som ledare till gruppen i anknytning till momenten. Detta följs i stort om det inte är så att tid, antal deltagare eller material kastas om. Jag har bara varit med under tre tillfällen för visso men i samband med att jag fick planeringsmaterialet fick jag också information om att tre frågeställningar under ett tillfälle hade omarbetas inför denna kurs och då tolkar jag detta som en strikt planering. Det finns underteman varje dag som exempelvis då gruppen och ledaren behandlades var undertemat mobbing. Andra underteman är exempelvis konsekvensetik⁹ och hedonistisk utilitarism¹⁰. Dessa underteman synliggörs endast för lärarna på kursen.

Mer om de olika tillfällena

Inledningsvis sker presentation av det dynamisk-pedagogiska förhållningssättet och också gruppens förväntningar på kursen. Ledarens roll diskuteras, och detta är återkommande. Det museum vi besökte "Forum för levande i historia" är en statlig myndighet som arbetar aktivt med frågor som: tolerans, demokrati och mänskliga rättigheter. De vänder sig framför allt till elever i skolan och ungdomar i skolåldern för att tidigt etablera kritiskt tänkande:

"Vi utmanar invanda föreställningar om "vi" och "dom" genom att sätta värderingar och åsikter på sin spets."(www.levandehistoria.se)

Detta museum besöktes även föregående termin på samma kurs. Utställningen "Holocaust by bullets - brottsplats Ukraina", är ursprungligen en fransk permanent utställning som öppnades på och till förintelsens minnesdag i samarbete med Stiftelsen FSM (en privat stiftelse baserat på bidrag från franska judar), och organisationen (Yahad-In Unum) vilka mer har en religiös anknytning till judeförintelsen. Utställningsinnehållet omfattar en katolsk prästs sökande efter bevis i anknytning till judeangrepps- och massmordsförloppet i ett ännu inom detta område utforskat Ukraina. Detta levandegörs genom livs- och vittnesberättelser i bild (också föremål), ljud och informativt återberättande. Åsikter sätts på spets då museibesökare får ta ställning till humanistiska frågor då som nu. (Forum för levande historia:2008) Efter detta besök kastades

⁹ Definition: Den handling som är riktigast och har de bästa konsekvenserna (Kursmaterial, Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik, Stockholms universitet 2008).

¹⁰ Definition: Den handling som skapar större lust och mindre lidande än en annan handling är den riktigaste (Kursmaterial, Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik, Stockholms universitet 2008).

planeringen om helt på lektionen i anknytning till denna, eftersom denna utställning inte byggde på samma beröringspunkter som det tidigare kurstillfället terminen innan.

Resultat enkätundersökning

15 personer deltog i undersökningen vilket motsvarar ett bortfall på cirka 7 % då 16 personer var registrerade på kursen (Sju procent motsvarar en person i samtliga frågor). De frågor som är av kvalitativt slag då informanten ombetts svara med egna ord har jag tolkat på följande sätt:

Jag har försökt att hitta jämbördiga svar uttryckt med deras egna ord.

1. Hur långt har du kommit i din utbildning?

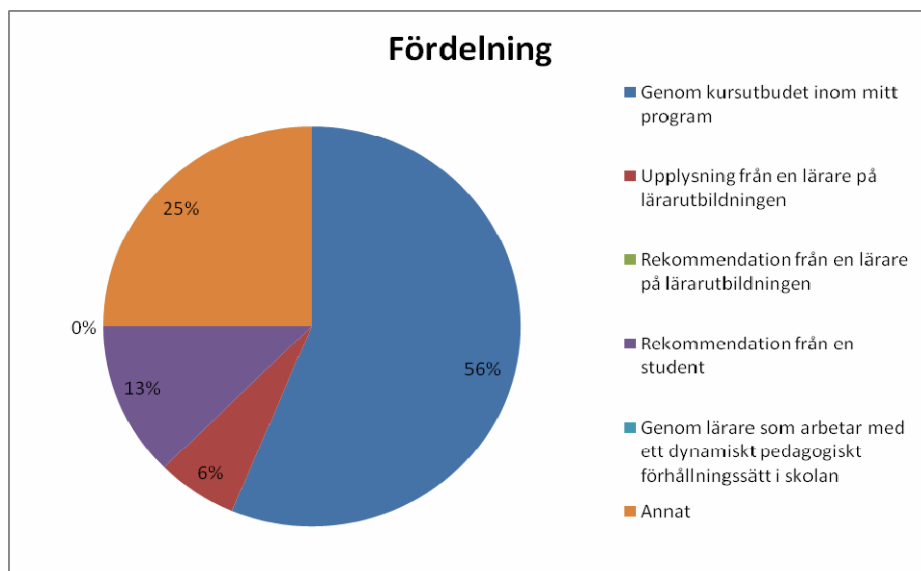
Majoriteten valde svarsalternativet ”nästan klar” vilket motsvarade ca 87 % medans resterande dryga 13 % ansåg sig vara halvvägs genom utbildningen. Ingen hade precis påbörjat sin utbildning.

På tillhörande fråga ”Vilken lärarexamen ämnar du ta?” svarar samtliga att de ämnar jobba i anknytning till grundskolan (en fritidspedagog), var av cirka 70 % uppger att de vill examineras som lärare inom förskola eller lärare för de yngre åldrarna.

2. Har du gått någon annan kurs inom dynamisk pedagogik?

Ingen av de tillfrågade hade läst andra kurser i dynamisk pedagogik.

3. På vilket av följande vis fick du information om kursens existens?

Digram 1: Orsak till vetskap om kursen "Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik".

4. Vad upplever du är det mest väsentliga inom dynamisk pedagogik?

Detta resultat grundar sig på fraser tagna av samtliga tillfrågade, vilket innebär att alla har kommit till tals.

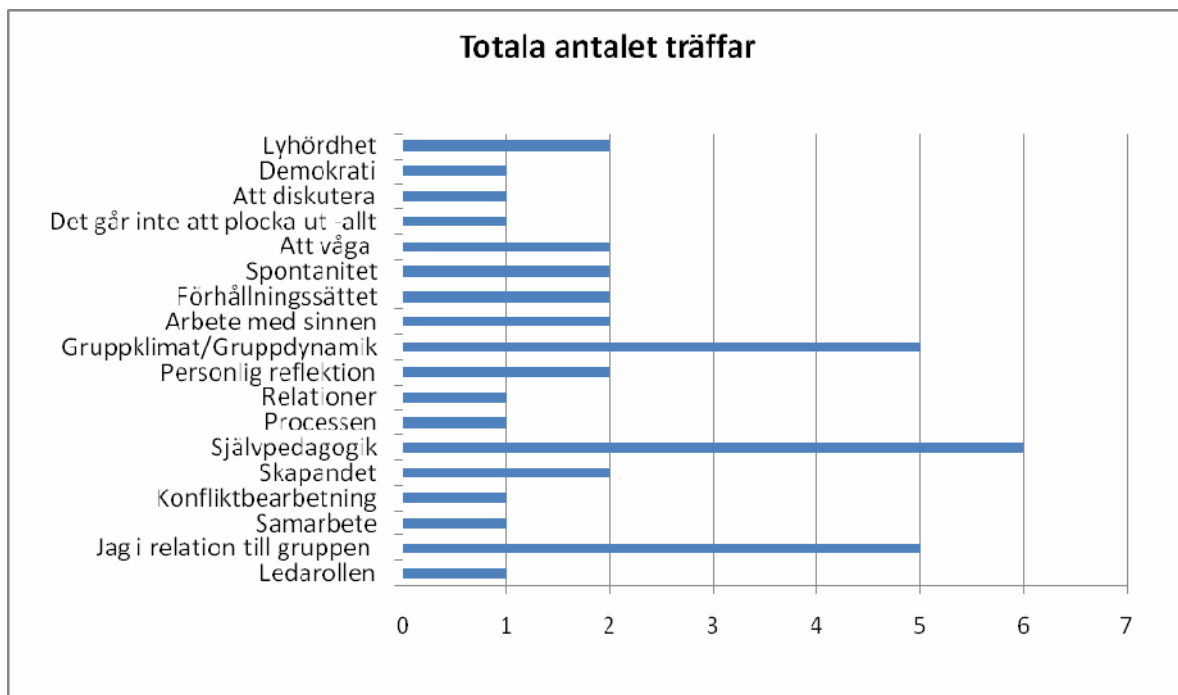

Diagram 2: Lärarstudenternas uppfattning om vad som är mest väsentligt inom dynamisk pedagogik.

Jag har upptäckt tydligt skilda riktningar bland informanterna. De finns de som anser att gruppen och dess gemenskap är fokus medan andra mer ser gruppmedlemmarna som en resurs att utveckla sig själv genom. Det finns också de som anser att de båda tidigare nämnda faktorerna har lika stort värde och utgör sin funktion i ett samspel:

”Att bygga upp en trygghet i sig själv med hjälp av andra.”

”Att få arbeta med sig själv, både genom samspel med varandra och individuellt, genom olika skapande former.”

”Samarbetet inom gruppen”

”Gruppdynamik och personlig reflektion”

”Att man får till ett bra klimat i gruppen”

Informanterna beskriver dynamisk pedagogik ur ett bearbetande självpedagogiskt perspektiv men också ur ett sökande perspektiv som leder till självinsikt:

”Att utveckla en självkänsla och kunna bli accepterad för den man är”

”Finna sig själv i relation till andra.”

”Att få syn på hur jag är i samarbete med andra.”

”Synliggöra och bearbeta processer inom sig och i relation till andra.”

5. Skiljer sig ledaren/lärarens roll genom det dynamiska förhållningssättet att leda?

Denna fråga upplevdes svårtolkad och jag la till på plats att de skulle fundera över om läraren/ledaren på kursens sätt att leda skiljde sig från tidigare erfarenheter. Det var betydligt mer utspridd uppfattning gällande denna fråga. På grund av detta fenomen är endast de uppfattningar som överensstämmer mellan mist två kursdeltagare medtagna. Ingen uttryckte någon negativ skillnad, dock var samtliga överens om att det existerar en skillnad i ledarskap mellan den dynamiska ledaren/läraren och den traditionella läraren.

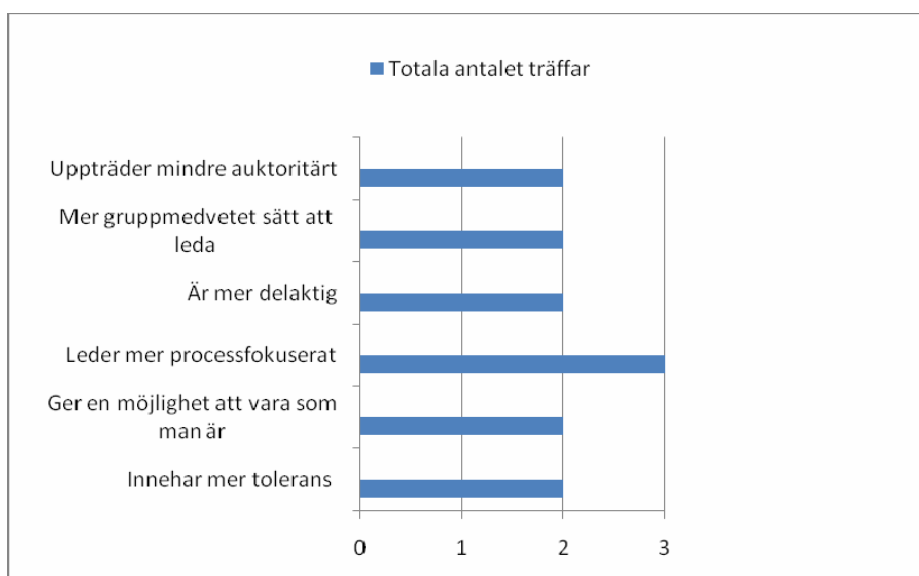

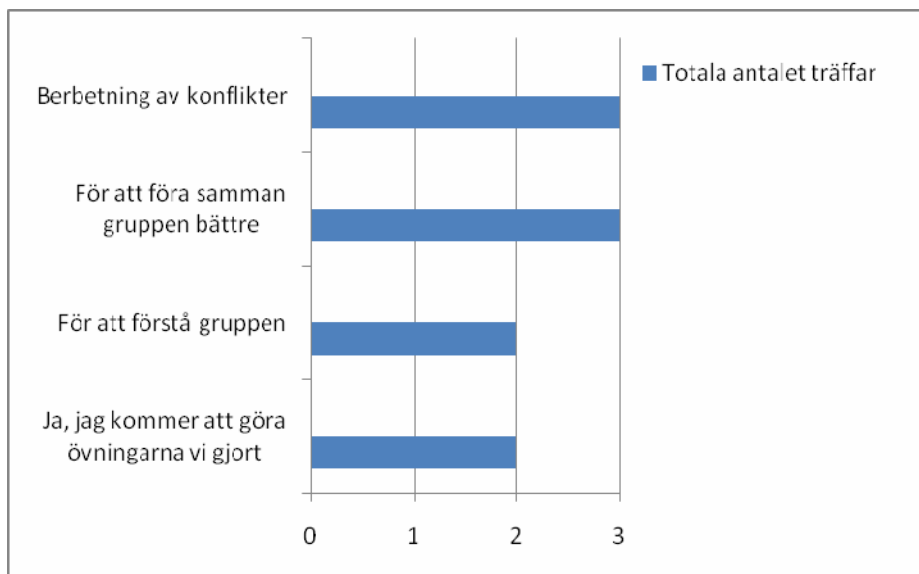
Diagram 3: Lärarstudenternas uppfattning om ledarskapet på kursen *Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik*.

6. Hur tror du att du kommer ha nytta av kursen när du arbetar som lärare?

Likt föregående frågeställning svarade studenterna mycket olika i förhållande till varandra. En av de tillfrågade tror sig inte kunna använda sig av dynamisk pedagogik i praktiken. Samma tillfrågade menar också att kursen medför mer en utveckling för den enskilde individen och inte syftar till en metod som går att applicera i klassrummet. De överensstämmande påståendena som delas av mist två återfinns i diagrammet nedan. Två av dessa påståenden uttrycktes på följande vis:

”Jag kommer att bära med mig detta arbetssätt om det uppstår en konflikt samt om gruppen behöver stärkas.”

En av informanterna menar att arbete med självkänsla lämpar sig eftersom hon skall jobba på högstadiet då elever ofta befinner sig i identitetskris.

Digram 4: Lärarstudenternas förväningar gällande pedagogikens praktiska tillämpning Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik.

I fråga 7-17 tenderade många att sätta sina svarsalternativ mitt emellan Ja och Nej vilket jag inte kunde behandla som nekande eller jakande. Det finns också de som ringat in båda alternativen och då har båda gett utslag.

	Ja	Nej
7. Upplever du att ni har en stark gemenskap i gruppen	87%	7%
8. Vågar du säga vad du tycker och tänker i gruppen	100%	0%
9. Är du trygg med att gestalta uppgifter sceniskt inför gruppen	100%	0%
10. Finns det mer eller mindre dramatiskt begåvade i gruppen	53%	40%
11. Har kursen motsvarat de förväntningar du hade innan kurstart	80%	7%
12. Visste du något om dynaskisk pedagogik innan kursens start	13%	87%
13. Har du läst Eva Borsemans uppsats inom dynamisk pedagogik	47%	53%

	Ja	Nej
14. Är demokratiska frågor viktigt för dig	100%	0%
15. Är det viktigt och aktuellt att fundera kring förintelsen i dag	93%	7%
16. Är det kul att dramatisera	100%	0%

17. Upplever du att du som person förändrats under kursens gång, i sådant fall hur?

Jag har plockat ut de kommentarer som överensstämmer med minst en av de övriga informanterna.

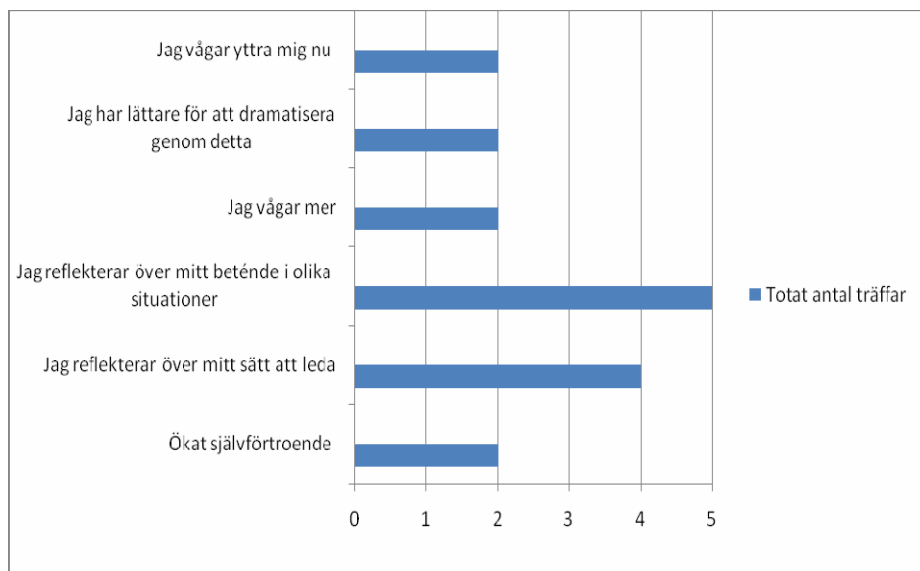

Diagram 5: Hur lärostudenterna anser sig ha påverkats på vägen in i kursen Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik.

Analys: Vilken lärarprofil söker sig till dynamisk pedagogik i dag?

Den lärarprofil som söker sig till kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” har i allmänhet ingen förkunskap om dynamisk pedagogik. En person som ansåg sig ha kunskap innan. Den andra informanten som tyckte sig ha viss kännedom la till ordet ”lite” vid sidan av att hon tog ställning i enkätfrågan. Alltså har inte Eva Borsemans intentioner med sin magisteruppsats i dynamisk pedagogik (2007) införlivats inom kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” vårterminen 2009 då bara en elev läst hennes uppsats trots att den finns med i den valbara kurslitteraturen. Att dessa studenter inte erövat kunskap om den pedagogiska dynamikens rötter förstärks i och med att ingen har läst andra kurser i ämnet tidigare. Eva Borseman svarar såhär på frågan varför hon tror att de lärostudenter som söker sig till kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” inte har kännedom i ämnet:

”Jag tror att det är konfliktbearbetning som de ser, skulle du fråga någon som läste kurser i enbart dynamisk pedagogik skulle du få andra svar”. (Borseman, 110509).

En informant uppger att det mest västenliga inom dynamisk pedagogik är konflikter. Om vi sätter det i relation till att studenterna vet att kursen är uppdelad i en konfliktbearbetningsdel och en dynamisk pedagogisk del, vilken den senare är fokus för min undersökning kan detta ändå vara den individens uppfattning av metodiken. Hantering av konflikter ingår i den dynamiska pedagogiken och behöver inte uppfattas som att en eventuell intention med kursen lyste igenom utifrån ett konfliktperspektiv:

”Konflikter och svåra upplevelser en individ kan varit utsatt för kan åter spelas upp och få en ny lösning.” (Lipschütz, 1971, s. 12).

Inte heller de tre informanterna som uppger att den största behållningen av kursen de kommer att bära med sig i sin kommande yrkesroll är konfliktbearbetning behöver uppfattas som att de inte utgick ifrån den aktuella dynamiska pedagogiken/metoden (observera också att samma informant kan ha uppgett flera möjliga behållningar). Hela 80 % anser nämligen att deras förväntningar på kursen införlivades. Även om vi antar att det finns informanter som enbart skulle ta med sig konfliktbearbetningsdelen var det sammanlagt fler som antingen skulle använda kursen för att föra samman eller förstå en grupp bättre. Att förväntningarna på kursen stämde överens i så hög grad samt att de flesta tror sig bära med sig den dynamiska pedagogiken ut i arbetslivet, visar att det inte bara är konfliktbearbetning de ser när de söker kursen i detta fall. Då samtliga valde kursen eftersom de hittat information om denna inom kursutbudet på lärarprogrammet kan detta ses som att det finns en bred efterfrågan bland lärarstudenter.

För att återgå till lärarprofilen är det övervägande majoritet som har målet att arbeta i grundskolan. Varför de som går en lärarutbildningen med inriktning mot gymnasiet inte valt denna kurs är min studie för liten för att kunna avgöra, eftersom den inte sträcker sig över tid. Men jag kan ringa in att de som går kursen nu har en annan inriktning. Min personliga tolkning är att det sociala inom dessa åldrar är mer avgörande och därmed är lärarens fostringsansvar större. En informant tog upp en aspekt inom detta då denne klagade att han/hon skulle ha stor användning av dynamisk pedagogik eftersom denne skulle jobba på högstadiet och la även till att elever ofta har identitetskris inom den ålderskategorin. Inom högre åldrar har inte läraren alltid ett mentorskap utan utgår från ett fackämnesdidaktiskt perspektiv:

”I dag är det först i årskurs fem som kursplaner anger mål att uppnå.” (SOU, 2007:28, s. 20).

Detta är en breddningsspecialisering, och lärarna för de yngre åldrarna läser inte på utanförliggande institutioner då de inte har samma spetskompetens i två ämnen som en gymnasielärare. Att de flesta antingen har kommit halvvägs eller befinner sig i slutfasen av sin utbildning innebär det att samtliga har prövat på verksamhetsförlagd utbildning. Detta kan ha medfört att de upplever ett starkare behov av didaktiska verktyg.

Resultat observationer

De moment som ledaren lämnade över till lärarstudenterna ingår inte i mina sammanställda observationer annat än som uppgift då dessa inte skedde i samspråk med ledaren. Dessa lärarledda moment utgick heller inte från gruppens behov då de planerades enskilt hemma.

Yttre ramfaktorer

Lektionspassets längd enligt schemat

- 09.00-12.00 (tillfälle 14/4-09)
- 09.00-15.00 (tillfälle 16/4-09)
- 09.00-15.00 (tillfälle 27/4-09)

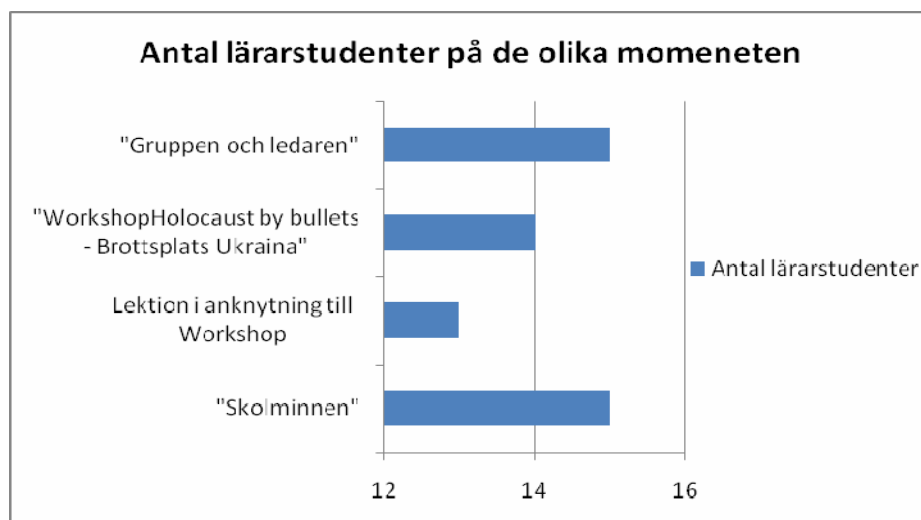
Lektionspassets längd

Lektionen kom i gång på ungefärlig utsatt tid med en fördröjning på högst fem minuter. De lektioner jag medverkat på innehöll alla en rast på 20-30 minuter första passet om det var uppdelat på två pass, samt lunchrast om en timme. Jag upplevde inte att det existerade angiven tid att ta rast första passet, utan ledaren frågade: ”känner ni för rast nu?”. Det tillfället vi besökte ett museum uteblev rasten och lunchrasten utökades till två timmar. Lektionen drog aldrig över mer än sju minuter.

Totalt registrerade på kursen

16st

Medverkande

Ledaren möter gruppen utanför rummet, alternativt ledaren möter gruppen inne i rummet

Ledaren kom några minuter innan kursstart varje tillfälle jag medverkade och detta resulterade i att denne mötte några lärarstudenter i och utanför lektionssalen. Jag upplevde inte att ledaren la någon större vikt vid dessa möten. Ledaren verkade inte fundera i dessa banor.

Alla har utrymme att röra sig i rummet

Jag fick tillfälle att följa med gruppen till båda de dramasalar som de hade tillgång till. Dessa två var rymliga.

Det är inte möblerat i rummet innan gruppens ankomst, alternativt är det möblerat i rummet innan gruppens ankomst

Båda salarna var förberedda så att det stod en ring med stolar i mitten av rummet vid ankomsten (inte alltid rätt antal stolar i förhållande till kursens deltagare). Denna ring återställdes sedan, vid dagens slut av kursdeltagarna vilket gjorde det svårt att konstatera huruvida ordningställd denna skara stolar var med tanke på just denna grupp jag observerade (dessa salar används inte bara av denna grupp och typ av kurs).

Innehåll

Moment som ingår i lektionen

Jag kan konstatera att moment som inledning, uppvärmning, gestaltning diskussion och bearbetning ingick under samtliga moment.

Hur ter sig det gestaltande uttrycket

Det inträffade aldrig under de tillfällen jag observerade att någon student ombads att själv framföra gestaltningar inför hela gruppen. Däremot förekom detta i grupp inför övriga delgrupper frekvent. Privata uppspel och mindre uppspel i en liten grupp var också förekommande.

Förekommer auktoritära prestationsmönster

Ledaren var noga med att påpeka att det inte skulle förekomma applåder efter uppspelen/presentationen under samtliga tillfällen. Vid ett lektionstillfälle följde de små

uppvisningarna samma ordning, grupp för grupp, när det gestaltande uttrycket upprepades inom ett annat moment. Däremot ombads grupperna att reflektera i ordning på ledaren befallning, det vill säga, att den sista gruppen på tur fick kommentera den första gruppen som spelade upp under samma tillfälle. Det förekom också att ledaren vid en sammankomst berömde en elevs kommentar öppet inför gruppen:

”X sa en bra sak, nämligen...”

Ledaren

Lämnar över ledaransvaret i någon grad

Vid varje tillfälle fick en lärarstudent leda in och en ut passet.

Ger eleverna utrymme för vardagliga reflektioner inledningsvis

Varje lektionspass började med att kursdeltagarna satt i ring och kommenterade något som hänt i deras liv utanför eller under föregående tillfälle om de ville.

Låter eleverna styra lektionens innehåll uti från inledningen

Jag upplevde inte att eleverna styrde alls.

Leder gruppen inom den givna ramen

Ledaren styrde lektionspasset inom ramen av sin planering utifrån gruppen.

Avbryter om någon elev tenderar att utföra en övning inför de andra i gruppen då detta inte är uppgiften

Jag uppfattade inte att ledaren bröt någon övning på grund av detta. Däremot upptäckte jag att de som blev klara tidigare tittade på sina kurskamrater. Jag upplevde inte att de som jobbade vidare stördes.

Delar inte in gruppen i mindre grupper

Ledaren delade in gruppen i mindre grupper inför varje övning bortsett från två uppvärmningsövningar.

Delar mestadels in i grupper om två deltagare kontra delar mestadels in i grupper om mer än två deltagare

Om man räknar in bearbetning och diskussion bland övningarna så var indelning i grupp om överrepresenterat. Samtidigt, arbetade gruppen i par under inledningsfasen och övergick i större grupper mot slutet.

Ser till att alla är delaktiga under alla moment

Alla inom gruppen var delaktiga inom de olika momenten mer eller mindre aktivt. Ingen stack ut ur gruppen i detta anseende vilket betydde att detta inte var något ledaren var tvungen att jobba med.

Hur ger ledaren instruktioner

Nedanstående diagram avser de tillfällen då gruppdeltagarna fick en uppgift som var tvungen att förklaras. Om de ombeddes diskutera utan bestämda angivelser har jag inte applicerat denna modell/frågeställningar. Det hände vid två tillfällen att de gjorde övningar som de var bekanta med sedan tidigare. Jag upplevde då att de gick djupare in i den övningen eller la till ett moment och därför är instruktionerna till dessa medräknade i nedanstående diagram.

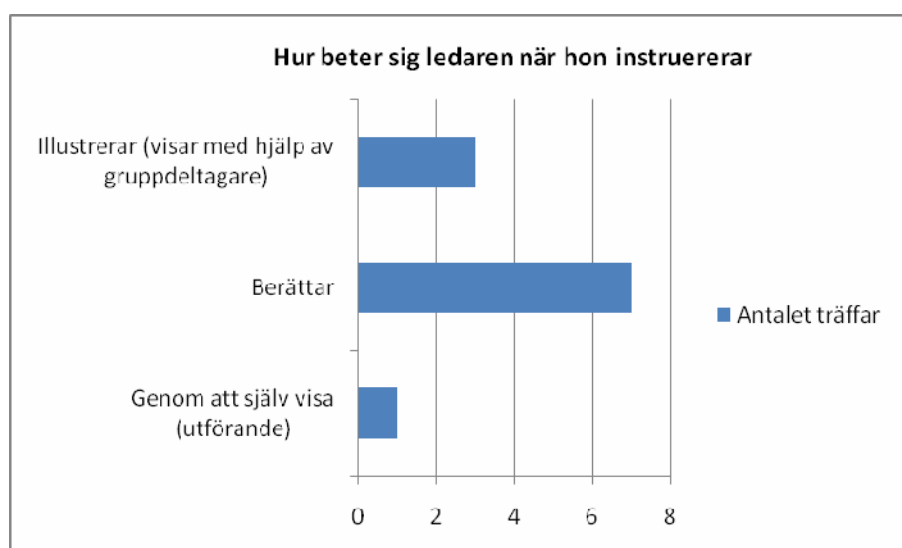

Diagram 7: Ledarens instruktioner till lärostudenterna.

Hur ställer ledaren frågor

En av ledarna ställde frågor av typen:

”skulle du vilja?”

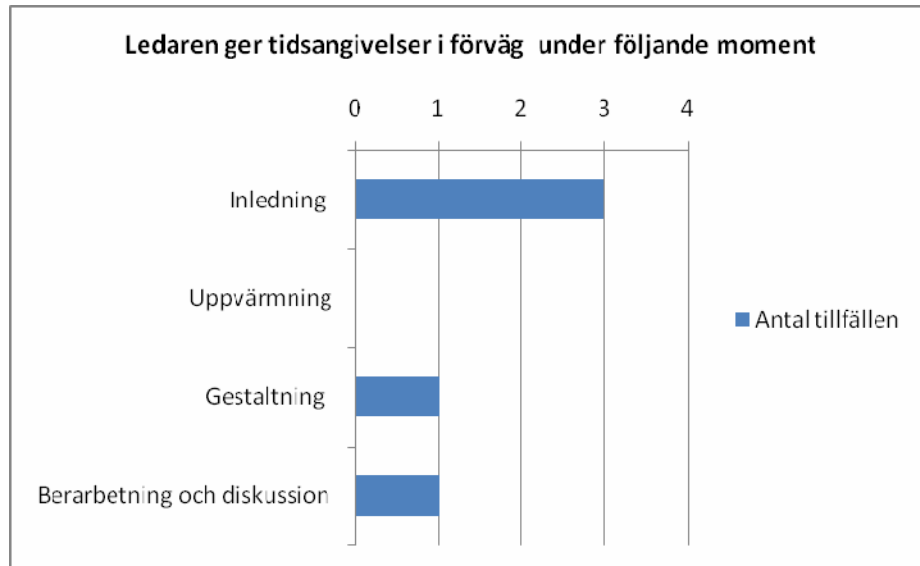
I samband med sammankomsten när alla sitter i ring och berättar något de vill eller väljer att inte prata alls inför gruppen. I övrigt förekom inte denna typ av formulering i anknytning till diskussionerna. Psykoanalytiska frågor ställdes däremot ofta i samband med verbaliseringsstillfällena.

Kommenteras arbetsprocessen samt ledarrollen under passet

Samtliga frågeställningar behandlades under alla observationstillfällen.

Ledaren ger tidsangivelser i förväg under följande moment

Observera att angivelserna för hur lång tid lärarstudenten som leder in har tillgång till inledningsvis är angivet vid terminsstart och inräknat i denna sammanställning.

Digram 8: Ledarens tidsangivelser till lärarstudenterna.

Om gruppindelning sker, hur går detta till

Speciellt vanligt var spontan indelning under ledarens inledning och uppvärmning som sedan övergick till ordnade former av indelning allt eftersom de genomförde övningar där de samspelade fler än två i en grupp. Att ledaren satte samman grupper förekom aldrig under mina observationer.

Skär bearbetning mestadels verbalt om så förekommer

Verbal bearbetning efterföljde i stort sett varje övning oftast i grupp om två. Den verbala bibehållningen utgick ofta från känslan kopplat till processen.

Analys: Hur stark är kopplingen mellan dynamisk pedagogik som den såg ut då jämfört med nu?

Studerar man de riktningar som uttrycker hur lärarstudenterna symboliserar dynamisk pedagogik står de i direkt överensstämmelse med vad Lipschütz presenterat i sin utgåva "Dynamisk pedagogik" (1976) och Kordaprofilen (s.22). Konkret återfinns inte Kordapunkten koncentration och avspänning i enkätsvaren. På sätt och vis ingår detta i det självpedagogiska förhållningssättet tillsammans med reflektion. Både reflektion och självpedagogik kom upp i enkätsvaren. Att just ordet självpedagogik används som uttryck tyder på viss medvetenhet från kursdeltagarna. Deras sätt att svara i ord på de återstående öppna frågorna visar också att de tagit till sig metoden/förhållningssättet. Detta innebär inte att man kan klargöra på vilket plan, om de genom indoktrinering från kursledarnas håll erhålls detta eller om det är något som växer fram. Eva Borseman menar att den fasen man uppnår inom metodiken på en 15hp:s kurs är ganska elementär. Sedan är det upp till deltagarna att bestämma själva hur djupt de går in tankesättet. (Borseman, 110509). Alla studenter tyckte att det finns en tydlig skillnad i sättet som den dynamiska ledaren leder gruppen i förhållande till tidigare erfarenheter av ledarskap. Samtidigt kan man utläsa att det mer handlar om en förstärkning av tidigare erfarenheter av ledarattityder eftersom ordet "mer" är överrepresenterat. Att man får vara den man är uttrycks som unikt. Enligt Salamancadeklarationen som Sverige och samtliga EU - länder skrev på i Lissabon krävs detta sätt att behandla elever i skolan:

"Genom att bekräfta varje enskild människas rätt till undervisning, så som den stadfäst i 1948 års allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna och att förnya världssamfundets utfästelse vid 1990 års världskonferens om undervisning för alla i avsikt att säkerställa denna rättighet för alla, oberoende av individuella olikheter..." (Salamancadeklarationen, 2:2006, s. 10).

Alla lärarstudenter tycker att det är kul att dramatisera vilket Dan Lipschütz påpekar är särskilt viktigt med sin metodik med undervisningssyfte. Ur ett dynamiskpedagogiskt perspektiv bör inte kursdeltagare uppfatta skillnader mellan mer och mindre begåvade i gruppen. I enkätundersökningen framgick att det fanns en svag majoritet som gjorde det. Att det ser ut så har inte påverkat gruppen så tillvida att alla faktiskt tycker det är kul att dramatisera. Sammanfattningsvis kan man konstatera att det förhållningssätt som etablerats på kursen mottagits övervägande positivt från studenterna och förhållningssättet har ett värde inom läraryrket eftersom det går hand i hand med regelverket. I intervjun med Gunnel Johannesson tog hon upp ledarskapskaraktären inom dynamisk pedagogik likt en förebild:

"Dan var fantastisk på det och de lärde han sina deltagare genom sitt sätt att vara, skulle jag vilja säga. Han var ju aldrig den som talad om att så här ska det va, så här och så här. Man lärde sig genom hans sätt att vara och det tror jag är det bästa ledarsättet man kan ha. Att det är det egna sättet att vara som ledare som kan återspela gruppen, förstår du vad jag menar?" (Johannesson, 240409).

De moment jag studerat närmare angående sätt att arbeta under kursen utelämnar en del komponenter som Dan Lipschütz ansåg viktiga. Att ledaren planerade mötet med kursdeltagarna återfinns inte, vilket jag inte upplevde som en brist med tanke på gruppklimatet. Nästan alla tycker att det råder en stark gemenskap på kursen och alla vågar uttrycka sin åsikt. Många lärarstudenter medger att de utvecklats under kursens gång och de nämner bland annat att de vågar mer avseende att dramatisera och yttra sig vilket i vissa fall har gett ökat självförtroende. Den inre utveckling har också bidragit till självinsikt och förmåga att kritiskt förhålla sig till sitt sätt att leda. Denna vetskap måste vara otroligt användbar i deras kommande yrke. De väljer att ta med denna nya erfarenhet som en ny förändring hos den egna personen mer än en tillgång som blivande lärare enligt svaren.

Sättet att inleda en övning genom frasen ”skulle ni vilja.....” menar Borseman egentligen inte fanns inom Kordainstitutet heller. Hon återgår också till hur Dan Lipschütz var som person och menar att man ville delta. Den ambitionen håller hon fast i när hon själv leder genom att vara noggrann:

”Det har vi pratat om en hel del och det står ganska mycket om de i de där böckerna, men det var mer ett sätt som Dan var på. Det var ju inte så då heller. Skendemokrati är hårt att säga men det var en mening i det som sas att man skulle kunna yttra sig och säga: ”så här vill inte jag göra”, men så var det inte utan var det en övning som gavs av ledaren så gick de allra flesta in i dessa. De gjorde man. Men så tycker jag ändå man kan presentera en övning så att man kan göra på olika sätt, känner man att man vill vara försiktig så kan man vara det. Man kan uttrycka en övning väldigt försiktigt eller man kan gå in med hela sig själv, men de är den enskilda personens val att göra det så hur mycket man vill engagera sig. Men ändå tycker jag inte att man frågar: ”vill du göra den här övningen” - nej inte så det är mer att: ”det här ska vi arbeta med i dag”. Min roll i dynamisk pedagogik är att jag är väldigt noggrann, och då är det lättare för mig eller lättare för gruppen att vilja delta.” (Borseman, 110509).

Att Eva Borseman använder ordet skendemokrati (se citatet ovan) är ett starkt ord inom detta ämne. Demokrati genomsyrar dynamisk pedagogik i flera anseenden. Alla kursdeltagare tycker att demokrati är viktigt. En del tycker att det är mer eller mindre viktigt att diskutera förintelsen idag. Museebesöket gav prov på att förintelsen inte bara beteendemässigt utan också bokstavligt är något aktuellt eftersom förintelsen inte är kartlagd i områdena i och omkring Ukraina. Skolans värdegrund styrker demokrati frågor i skolan:

”Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (1 kap. 2 §). Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på.” (Utbildningsdepartementet, 1994, Lpo94, s. 3).

Analys: Hur förenlig är metoden eller förhållningssättet med läraryrket i en målrelaterad skola?

Inom detta område har jag utgått från Lpo 94 (Utbildningsdepartementet, 1994) som också innefattar skollagen 1985:1100. Att jag valt att utgå från Lpo 94 beror på att denna läroplan omfattar flest elever beroende på dess stadiesbredd. Enligt fråga ett i enkätundersökningen kommer samtliga lärarstudenter jobba ut efter denna eftersom de vill jobba på grundskolan. Jag har också valt att plocka ut de moment inom de olika sektionerna som stämmer eller inte stämmer överrens med dynamisk pedagogik för att klargöra varför eller varför inte denna pedagogik kan appliceras på läraryrket.

Samma beröringspunkter

Under ”Skolans värdegrund och uppdrag” del två (s. 35) beskrivs att skolan skall verka för att elever ska förstå sina medmänniskor och försöka leva sig in i. Vad som menas med det sistnämnda leva sig in är svårtolkat men har troligtvis med förmåga till empati och förståelse att göra. Senare i texten uttrycks att förmågan att leva sig in andras villkor och värderingar tillsammans med att utforska det egna och gemensamma delaktigheter kring kulturarvet leder till en trygg identitet. Att leva sig in i och ta del av andras erfarenheter anser jag vara något vedertaget inom den dynamiska pedagogiken¹¹. Att skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar, är också överrensstämmande med dynamisk pedagogik och läroplansteori men att läraren skall uppmuntra det som förs fram är tveksamt om det kan genomföras inom Lipschütz metod. Följande citat är också ett exempel på detta:

”Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växande glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.” (Utbildningsdepartementet, 1994, Lpo 94, s. 39).

Eftersom det står att övervinna svårigheter tolkar jag det som att den tillfredsställelse som skall bekräftas handlar om att eleven uppnått ett framsteg kopplat till lärarens/allmänna mål och inte det egna vilket inte är syftet inom den dynamiska pedagogiken¹². Att lek och skapande arbete anses väsentligt i läroplanen höjer den dynamiska pedagogikens utbildningsvärde. Intellectuella, sinneliga och estetiska aspekter skall uppmärksammas genom uttrycksformer som drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild samt text och form (s. 10). Dessa uttryck och aspekter kan direkt sättas i relation till de gestaltande formerna inom dynamisk pedagogik¹³. Under ”mål att sträva mot” på sidan 40 kan tre av fem mål anknytas till dynamisk pedagogik nämligen: att

¹¹ Se Dynamisk pedagogik och Kordapedagogikens delmål ”Fantasi och inlevelse” s. 19.

¹² Se Dynamisk pedagogik och Närmare förklaring av vissa punkter ”Tillitsklimat” s. 20.

¹³ Se Dynamisk pedagogik och Närmare förklaring av vissa punkter ”Det gestaltande uttrycket” s. 20.

respektera andra människors värde, ta avstånd från förtryck och att leva sig in och förstå andras situation¹⁴. De riktlinjer skolväsendet bör följa är i princip identiska med den demokratiska grund som dynamisk pedagogik innefattar. I Skollagen uttrycks mer specifikt att:

”Det offentliga skolväsendet skall vila på demokratisk grund” (Utbildningsdepartementet, 1994, Lpo 94 s. 35)”.

Det samarbete som skall etableras tidigt inom en grupp i dynamisk pedagogik kan liknas med att läraren tillsammans med sina elever skall utveckla samvaron i den egna gruppen (s. 9). De mål som skolan skall sträva mot (s. 9) är att utveckla nyfikenhet, sitt eget sätt att lära samt lära sig att känna trygghet genom att agera hänsynstagande i en grupp dels genom eget men också genom utforskande i grupp känns också igen inom den dynamiska pedagogiken¹⁵.

¹⁴ Se Dynamisk pedagogik och Närmare förklaring av vissa punkter ”Frigörelsen” samt ”Samlevnadsfrågan” s. 20.

¹⁵ Se Dynamisk pedagogik och Ledaren s. 18.

Slutlig analys

Genom denna analys ämnar jag besvara de syfte jag utgått från för att få klarhet i hur den dynamiska pedagogiken har kommit att förändras inom en yrkesutbildning. Mitt syfte har också varit att genom närmare insikt förstå hur den skall verka inom lärarutbildningen. Jag har upplevt att mina frågor/problemformulering har varit relevanta och intressanta för de tillfrågade. Jag har gjort undersökningar som bottenar i omfattade filosofiska ideologier vilket har tagit mycket tid och skulle behövas analyseras djupare. Även om det har varit komplext att sammanställa resultat från skilda undersökningar ser jag att de har varit en nödvändighet i detta fall. Min undersökning kan anses brista i det avseende att informanterna i min enkätundersökning är så få men detta har jag tagit hänsyn till i min analys. Att jag filmade intervjuerna har bidragit till att jag slagits av intensitet och därmed valt särskilda citat.

Om man ser dynamisk pedagogik som ett allmändidaktiskt verktyg i avseende att etablera kunskaper ur ett lärarperspektiv i hopp om att fostra ny demokratiska medborgare finns inga motsättningar inom skolväsendet. Istvan Puzstai (2000, s. 19) menar att innehållet är viktigast inom dagens läroplansteori, d.v.s. vad man lär ut för att identifiera ämnet bland andra undervisningsämnen och menar att Lipschütz metod lär ut psykologi och etik. Etik har ingått i kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik” enligt lärarhandledningen. Det kan också sättas i relation till att ämnet konfliktbearbetning innefattas av kursen. Borseman står fast vid att det är allmändidaktiskt så till vida att kursdeltagarna skall tillägna sig ett förhållningssätt som är användbart i så väl matematik som skapande ämnen t.ex. Det ska stå klart att de inte kan ta metoden klippt och skuren från kursen då gruppen varit fokus för dess arbetsgång utan måste vara beredda att anpassa den. (Borseman, 110409). Sedan kan man fråga sig huruvida anpassad metoden är efter gruppen inom kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik”, då lärarna/ledarna följer en strikt planering¹⁶. Detta är endast en vägvisare menar Borseman och skall bidra till att alla lärare i kurserna skall veta ungefär vad som händer för att kunna knyta an till nästa tillfälle. Uppgiften att en kursdeltagare (lärarstudent) ska leda in och ut en lektion trodde jag var den utformning som motsvarade den rullande planeringen och kan vara svår att efterfölja inom en utbildning med tillhörande mål¹⁷. Den delen av kursen härstammar från rena dramaämneskurser där detta alltid förekommer och har inget med dynamisk pedagogik att göra (Borseman, 110409). Att det har skett en utveckling från tiden då Dan Lipschütz etablerade metodiken framgår tydligt. Eva Borseman är inte sen med att erkänna att Dan Lipschütz säkert

¹⁶ Se Lärarkurs genom Dynamisk Pedagogik och Kursens innehåll s. 27.

¹⁷ Se Resultat observationer och Lämnar över ledaransvaret i någon grad s. 37.

inte skulle uppskatta att metoden pågick inom ramen av en kursplan då det inte är tänkt eller möjligt enligt de dynamiska rötterna. Sen är det hela inte så komplicerat som det kanske uttrycks i böckerna som Dan Lipschütz skrev. Exempelvis i ”Samspel i grupp” (1976, s. 61) påpekas att inget får föras bakom ljuset för kursdeltagarna. Mobbning behöver till exempel inte vara ett dolt tema som jag upplevde det under mina observationer utan kan förenas med gruppen och ledaren¹⁸ (det undertema som bara lärarna kände till detta observationstillfälle). (Borseman, 110509). Pusztai (2000, s. 30) är även skeptisk till självinsikten och menar att Kordaledaren styr deltagaren på ett psykoterapeutiskt sätt enligt Freud. Detta förstår inte Gunnel Johannesson:

”Det är inte psykoterapi alls för de har inte de ledarna någon utbildning för alls. Att vara psykoterapeut måste man ha en speciell utbildning och det kan ha en terapeutisk effekt men det är inte terapi. Det är lika dant med bild - det är inte bildterapi utan ett skapande sätt att arbeta med bild. Och det kan ha en terapeutisk effekt, men det är inte terapi och det har, har vi haft som en diskussion ganska mycket därför att många tyckte de vi gjorde var terapeutiskt, ok då. Men det var inte avsett att, för om man ska ha terapi då går man ju in för att det var terapeutisk. Du går inför det som mål. Vi hade ett annat mål.” (Johannesson, 240409).

Målet med metoden är att kursdeltagaren skall uppnå kunskap själv. Det presenteras inga konkreta mål annat än upplevelse och förhållningssättanpassade som kursplanen upplyser i ämnet.

¹⁸ Se Lärarkurs genom Dynamisk Pedagogik och Kursens innehåll s. 27.

Slutsats

Det har skett förändringar inom den dynamiska pedagogiken inte bara i fråga om transformation från den dåtida Kordametodiken. Förändringar har också skett på ett läroplansteoretiskt plan i och med decentraliseringen i slutet av 1900-talet. På 2000-talet kom läroplanens mål (Lpo94) att genomsyra kursplanerna vilka i sin tur kom att rensas från ämnesinnehåll och arbetssätt. (SOU, 2007:28). Så länge dynamisk pedagogik har allmändidaktisk intention, d.v.s. att ett demokratiskt förhållningssätt som är etablerat i läroplanen överförs i samtliga kursplaner, inte som metod inom ett ämne som drama, retorik eller psykologi ser jag kopplingen till skolarenan. Att sedan metoden skalats av något och omformats men att samtidigt kärnan ändå har bibehållets ser jag mest som stark potential att överleva i ett föränderligt samhälle.

Referenslitteratur

Litteratur

Braanaas, Nils (1985). *Dramapedagogisk historia och teori*. Trondheim: Tapir.

Green, Judith, Franquiz, Maria & Dixon, Carol (1999). *The Myth Of The Objective Transcript: Transcribing As A Situated Act*. TESOL: Quarterly.

Helander, Karin (1998). *Från sagospel till Barntragedi*. Oskarshamn: Carlsson bokförlag AB.

Hägglund, Kent (2002). *Vår Teater: de första 60 åren*. Stockholm: Kulturskolan, Stockholms kulturförvaltning.

Lipschütz, Dan (1971). *Dynamisk pedagogik: Synpunkter på skapande verksamhet samt samspel i grupp*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Lipschütz, Dan (1976). *Samspel i grupp: Kordainstitutets övningar i skapande verksamhet och dynamisk pedagogik*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

O'Toole, John (1992). *The process of drama*. Cambridge: Cambridge University.

Pierre, Jon (red.) (2008): *Skolan som politisk organisation*. Malmö: Gleerups.

Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud (Tredje upplagan, 2007). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Wärneryd, Bo m fl. (Femte upplagan 1990). *Att fråga: Om frågekonstruktion vid intervjuundersökningar och postenkäter*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).

Avhandlingar och uppsatser

Borseman, Eva (2007). *Dynamisk pedagogik: dess tillkomst och teoribildning tecknad ut ifrån Dan Lipschütz livsberättelse*. CD-uppsats, Stockholm: Lärarhögskolas pedagogiska institution.

Pusztai, Istvan (2000). *Stanislavskijvariationer*. Avhandling, Stockholm: Stockholm Universitet.

F. Sternudd, Mia Marie (2000). *Dramapedagogik som demokratisk fostran?: fyra dramapedagogiska perspektiv - dramapedagogik i fyra läroplaner*. Avhandling, Uppsala : Acta Universitatis Upsaliensis : Univ.-bibl.

Broschyrer och tidsskrifter

Dramaforum (2009) tidskrift (nr.1, s. 8-15.) Ansvarig utgivare: Anita Grunbäum.

Forum för levande historia (2008). Broschyr, svensk sammanfattning av utställningskatalogen "Holocaust by bullets". Stockholm: Edita.

Föreläsning

Pusztai, Istvan (06-12-2008) dramakommunikation C, Linköpings universitet. Vars delar av innehåll bekräftats per mail (mellan informant och uppsatsansvarig) i maj 2009.

Myndigheter / publikationer

Skolverket (2008). *800 års erfarenhet - seminariedag i Stockholm 2005*. Utvecklingsavdelningen.

SOU 2007:28. *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan: Förslag till nytt mål- och uppföljningssystem*.

Bilaga 6: Läroplaner och kursplaner i Sverige under 1900-talet – En sammanfattning, s. 453-468.

Svenska Unescorådet (1996). *Salamanca-deklarationen*, skriftserie nr. 4.

Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94*. Anpassad till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet 98. Stockholm: Skolverket/ Fritzes AB.

Webbplatser

Forum för levande historias hemsida: www.levandehistoria.se

Länk: <http://www.levandehistoria.se/om>

Ansvarig: Myndighet samt kunskaps- och kulturinstitution "Levande Historia"

Besökt: 210509

Nationalencyklopedin (nätupplaga): www.ne.se

Länk: <http://www.ne.se/barnstugeutredningen>

Sökord: "barnstugeutredningen"

Ansvarig: Nationalencyklopedin 2009

Besökt: 200509

Stockholm universitets hemsida: www.su.se

Länk: http://sisu.it.su.se/pdf_creator/cached/14394/13900

Ansvarig: Naturvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet 2008-05-19

Besökt: åtskilliga tillfällen feb - maj 2009.

Appendix 1: Mer om de olika metoderna

Litteraturstudier

Då jag gjort kvalitativa litteraturstudier har jag utgått från verk som innefattar dynamisk pedagogik. För att rama in syftet har jag solat ut de verk där dynamisk pedagogik berörs i relation till om dess författare har utgått från ett undervisningsperspektiv eller kan kopplas till Vår Teater.

Dan Lipschütz egna verk (1971, 1976) har själfallet ingått och diskuteras i förhållande till rådande samhällssyn och samt hans egna liv och yrkesverksamhet. Nils Braanaas (lärare i drama på gymnasiet och redaktör för *Drama- Nordiskt Dramapedagogisk Tidskrift*, i Norge) problematiserar dramats betydelse och innerbörd genom att återge en kronologisk dokumentation över begreppets ursprung och upphovsmän i ”Dramapedagogikens historia och teori” (1985). Karin Helander fångar i sin utgåva (1998) de samhälliga strömningar som påverkat synen på teater i relation till pedagogik, förströelse och konst under 1900-talet. Istvan Pusztai (doktorand vid Stockholms universitet, samt lärare i pedagogiskt drama) skriver i sin undersökning ”Stansinslavskij-variationer” (2000) att han medvetet utgår från ett ryskt perspektiv och därför just Stanislavskij då han relaterar till olika dramapedagoger och deras arbete med teater och drama i syfte att handleda en elev/grupp. Istvan Pusztai har även han varit verksam i Vår Teaters regi under åren 1971-86 (Pusztai, maj 2009). Inledningsvis i ”Stansinslavskij-variationer” (2000) presenteras också dramaämnets utveckling samt dramapedagogikens rötter i samband med införandet av Lpo 94. Mia Marie F. Sternudds problematisering och kategorisering av dramapedagogikens betydelse inom diverse läroplaner i hennes avhandling (2000) var både banbrytande och efterlängtat. Kent Hägglund, också verksam inom lärarutbildningen i Stockholm skrev ”Vår Teater” på uppdrag av kulturförvaltningen (2002) där bland annat Dan Lipschütz tid som teaterkonsulten innefattas. Eva Borseman har inte bara känt Dan Lipschütz privat utan också haft honom som lärare och själv varit verksam inom Kordainstitutet. I dag är hon kursansvarig på bland annat på lärarutbildningen i dynamisk pedagogik vilket gör hennes uppsats högst relevant i detta sammanhang. Dramaforum är en tidskrift som berör drama, pedagogik och teater. I nummer ett 2009 behandlades temat ”Ledarskap och Konst” vilket belyser Dan Lipschütz metodlära, intervju med Eva Borseman, intervju med Gunnel Johannesson, samt intervju med Fiddeli Persson som går i kordaledaren Greta House (1914-2008) fotspår. Jag har också använt mig av styrdokument samt läroplansteoristudier.

Observationsmall

Jag fungerade som en deltagande observatör. Lärarstudenterna, kursledarna och kursinnehållet blev betraktade utifrån, men också inifrån då jag själv valde att delta på några övningar. Det kan ha förekommit viss manipulation, då jag valde att vara med.

Jag medverkade under följande pass inom kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogisk” (15hp):

- ”Skolminnen” 14/4-09 kl.09.00-12.00, lett av Eva Borseman (Universitetsadjunkt i Drama)
- ”Workshop Holocaust by bullets - brottsplats Ukraina” 16/4-09 kl.09.00-15.00, museum - besök samt lektion i anknytning lett av Monica Findahl (Universitetsadjunkt i drama och vårdpedagogik).
- ”Gruppen och ledaren” 27/4-09 kl.09.00-15.00, lett av Monica Findahl (Universitetsadjunkt i drama och vårdpedagogik).

Det jag observerade under dessa pass knyter an till Dan Lipschütz utgåvor: ”Dynamisk Pedagogik” (1971) samt ”Samspel i grupp” (1976) där han definierat dynamisk pedagogik i form av metod, vision samt ledarens förhållningssätt. Observera att observationen inte tar upp konfliktbegreppet annat än som en del av den dynamiska pedagogiken. Framför allt har observationen berört de frågeställningar som Dan Lipschütz själv frågade sig i samband med sin planering:

1. Ska övningen ske i helgrupp eller i delgrupper?
2. Om delgrupper, hur många deltagare ska det var i varje? Två, tre, fyra, fem... deltagare?
3. Hur skall delgruppsindelning ske? Ledarbestämd, deltagarbestämd, eller slumpmässig indelning? Om ledarbestämd, med eller utan förbehåll?
4. Ska ledaren hålla i övningen hela tiden, ska ”miniledare” utses eller ska gruppen helt fritt ta över skeendet?
5. Tidsvariabeln, ska gruppen få en viss tid tilldelad eller, ska gruppen få hålla på så länge man har lust eller ska ledaren bryta då man finner det lämpligt?
6. Ska gruppen visa varandra sina lösningar eller ska själva arbetsprocessen vara nog? Om visning skall man bara prata igenom vad man skall göra eller skall man repetera?
7. Hur skall ledaren förhålla sig till den eventuella visningen?
 - Ska han bestämma vilken grupp som skall börja eller lämna detta avgörande till grupperna?
 - Om övningen upprepas skall, ska han då variera ordningen som gruppen visar sin gestaltning i? Rättvisesynpunkter.
 - Ska ledaren styra placeringen, ”visare”-”tittare” eller ska gruppen själva avgöra detta?

8. Hur skall ledaren presentera övningen?
9. Bearbetningen, räcker det med att deltagarna i delgrupperna pratar igenom sina upplevelser eller skall man smalas i helgrupp efteråt för gemensam bearbetning? Eller kanske bearbetnings skall ske i helgrupp utan föregående delgruppdiskussion?
10. Vilka bearbetningsfrågor kan ledaren efter det övningen genomförts?
11. Ska ledaren delta i övningen? (Lipschütz, 1976, s. 25-26)

Intervjuer

Jag valde intervju som metod p.g.a. mitt sökande efter svar på frågor gällande den dynamiska pedagogikens utformande och utveckling till i dag. Poängen med intervju som metod är att den tillfrågade får chans att förklara sig vilket jag verkligen tror är viktigt för att försöka förstå en pedagogik ur ett utifrånsperspektiv, som det ändå handlar om i mitt fall. Samtidigt var det viktigt att vara medveten den intervjuade ofta svarar så som frågorna är utformade. (Esaiasson, 2007, s. 293).

Intervju Gunnel Johannesson 230409

Jag har intervjuat Gunnel Johannesson som jobbade tillsammans med Elsa Olenius på Vår Teater eller på Stadsbibliotekets barnteater, som den hette då. Hon hade ett förflutet som illustratör, innan hon sökte sig till Elsa Olenius verksamhet på Medborgarplatsen i Stockholm. (Dramforum, 1:2009, s. 12). Istället för att bli bibliotekarie blev hon teaterledare på Elsas Olenius initiativ. Det dröjde inte länge innan hon också blev teaterföreståndare på en av de avknoppade nya teatrarna inom Vår Teaters regi, nämligen i Hägersten 1957. Under tiden hade hon fortutbildat sig genom bland annat resor till England där hon inspirerats av Peter Slade och hans metod child drama som bland annat förespråkade att barn under tolv inte bör spela teater inför publik. Elsa Olenius ville inte att dessa idéer skulle influera hennes verksamhet. Dan Lipschütz fick avgå som konsulent av samma skäl och slöt upp med Gunnel Johannesson för att starta Kordainstitutet 1965 (Dramforum, 1:2009 s.12-13). Deras samarbete började redan innan Lipschütz avgång då de höll kurser för lärare tillsammans som omtalades i press (Hägglund, 2002 s.55). Lipschütz uppger också Gunnel Johannesson som inspirationskälla främst genom hennes bildengagemang i sina verk men också som medhjälpare till dessa (Lipschütz, 1971, s. 7, 1976, s. 7).

Intervjun utspelade sig i Gunnel Johannesson hem och kom också att filmas.

Intervjuguide

Tema	Fråga
Nuet	Tror du att den dynamiska pedagogiken kunde ha fötts i dag, eller var det de samhälliga strömningarna då som avgjorde dess uppkomst?
	Vilken kategori människor har varit mest spännande att jobba med? (barn, elever, lärarstudenter och rektorer).
	Du nämner dramalärarens behov av att undersöka sin egen barndom för fruktbar undervisning. Berätta!
Möte med Vår Teater	Hur blev du bemött som praktikant av Elsa Olenius?
	Kände du lust inför din nya arbetsuppgift?
	Hur kändes det att bli teaterföreståndare?
	Vad har du för förhållande till Hägerstens Teater i dag?
Möte med Dan Lipschütz	Hur var ert första möte?
	Gick du också denna teaterledarutbildning?
Scenen	Hur kom det sig att du så tidigt var beredd att lämna ”föreställningen” trots ditt intresse för dekor i och med ditt bildintresset?
Möte Peter Slade och child drama	Upplevde du Slade som extrem i England?
Lärare	När och hur blev lärare ditt och Dans fokus?
Vår Teater under Lipschütz regi	Förekom det omplacering av de retoriskt duktiga eleverna på Vår Teater?
Kordainstitutet	Hur kändes det att lämna Vår Teater och börja där?

Lärartjänst i Solna	Hur kom det sig att du började jobba just där och sedan fick skriva en kursplan?
Möte med dynamisk pedagogik	Varför sköttes ledarutbildningarna separat, d.v.s. drama i Solna och dynamisk pedagogik inom Korda?
Ledare	Varför tror du att du, Greta Hause samt Dan Lipschütz figurerat i ledarfunktioner inom många områden?
Skola	Är Kordametodiken användbar i en målrelaterad skola?

Intervju med Eva Borseman 110509

Eva Borseman är ansvarig för kurser i dynamisk pedagogik på Stockholms Universitet (sedan mitten av 90-talet). Sedan slutet på 70-talet har Eva Borseman varit aktiv på kordakurser och har även gått Kordaledarutbildningen. (Borseman, 2007, s. 1-2). Hennes titel är universitetsadjunkt i drama och är anställd under Institutionen för utbildningsvetenskap med inriktning mot tekniska, estetiska och praktiska kunskapstraditioner (www.su.se). Hon utgav en magisteruppsats ”Dynamisk pedagogik, och dess teoribildning tecknad utifrån Dan Lipschütz livsberättelse” 2007 (Stockholms universitet).

Intervjun utspelade sig på Eva Borsemans arbetsplats och kom också att filmas.

Intervjuguide

Tema	Fråga
Anknytning till den dynamiska pedagogiken	Hur kommer det sig att du åkte till Gotland och gick din första Kordakurs där?
	Varför kom just du att få ansvar för kurser i dynamisk pedagogik?
	Upplevde du någon skillnad mellan att vara Kordaledare och Kordakursdeltagare?
Dynamisk pedagogik inom lärarutbildningen	Har ni upplevt några komplikationer i och med att Lipschütz inte ansåg metoden förenlig med kursplaner?
	Finns det någon skillnad mellan en Kordaledare och en vanligt skolad lärare
	Hur djupt kan lärare tänkas komma inom metoden och 15hp och varför ingår inte VFU?
Dan Lipschütz	Tror du att det var möjligt att Dan genomförde ”utplockning” i barngrupper på Vår teater ut efter barnens ledarkaraktärer?
	Varför tror du att Dan ville att Kordautbildningen skulle vara ett steg inom psykoanalys?
Mål på kursen ”Konfliktbearbetning genom dynamisk pedagogik”	Ska kursen omfattas av allmändidaktik eller ämnesdidaktik?
Metod	Varför leder lärarkandidaterna in och ut lektionen?
Metod	Varför frågar inte ledaren: ”skulle ni vilja” annat än inledningsvis?
Metod	Hur pass mycket av innehållet är åskådliggjort för lärarstudenterna?
Metod	Varför så detaljerad planering, då innehållet skall komma från guppen?
Metod	Hur sker avvägning mellan tid, och förhindring av inblick i andras egenverkstad?
Visioner	Vad ska lärarstudenten bära med sig från denna kurs ut i sitt yrkesliv?
Skola	Är Kordametodiken användbar i en målrelaterad skola?